

Recommendation Rec(2003)3 of the Committee of Ministers to member states on balanced participation of women and men in political and public decision making
Non-official Translation in Polish

**Zrównoważone uczestnictwo
kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji
politycznych i publicznych**

**Rekomendacja Rec(2003)3
uchwalona przez Komitet Ministrów Rady Europy
w dniu 12 marca 2003 r.
oraz memorandum wyjaśniające**

**Dyrekcja Generalna Praw Człowieka
Rada Europy**

Spis treści

Rekomendacja Rec(2003)3	3
Załącznik.....	5
Memorandum wyjaśniające	11
I. Wprowadzenie	11
A. Podłoże historyczne i prawne.....	11
B. Demokracja – nowe wymagania.....	12
C. Źródła rekomendacji – działalność Rady Europy	12
II. Komentarze do rekomendacji	14
A. Preambuła	14
B. Postanowienia rekomendacji	15
III. Załącznik do rekomendacji	16
Wprowadzenie.....	18
A. Środki legislacyjne i administracyjne	19
B. Środki wsparcia	27
C. Monitorowanie.....	38
Załącznik I: Cele pośrednie	41
Załącznik II: Równowaga płci na stanowiskach publicznych z nominacji	41
Załącznik III: Zmiany konstytucyjne i legislacyjne na rzecz promowania zrównoważonego uczestnictwa	42
Belgia	42
Francja	43
Włochy	43
„Była Republika Jugosławii Macedonia”.....	43
Wielka Brytania.....	43
Załącznik IV: Zrównoważona reprezentacja płci w publicznych ciałach kolegialnych	43
Dania	44
Finlandia.....	44
Norwegia	44
Załącznik V: Komisje i przedstawicielstwa parlamentarne do spraw praw kobiet i równych szans	45
Francja	45
Wielka Brytania	45
Załącznik VI: Bank utalentowanych kobiet	46
Załącznik VII: Partie polityczne a promocja zrównoważonego uczestnictwa	46
Wielka Brytania	46
Użyteczne linki	46

Rekomendacja Rec (2003) 3 **w sprawie zrównoważonego uczestnictwa kobiet i mężczyzn** **w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych**

Komitet Ministrów, na mocy Artykułu 15b Statutu Rady Europy,

Mając na uwadze, iż kobiety stanowią w jej państwach członkowskich ponad połowę ludności i elektoratu, a mimo to w znacznej części tych państw są nadal zbyt mało reprezentowane w procesie podejmowania decyzji w sferze politycznej i publicznej;

Mając na uwadze, że mimo istnienia równości *de iure*, podział władzy, odpowiedzialności oraz dostępu do zasobów gospodarczych, społecznych i kulturalnych pomiędzy kobietami i mężczyznami pozostaje nierówny na skutek utrzymywania się przewagi tradycyjnych ról płci;

Pomny, że sposób funkcjonowania systemów wyborczych oraz instytucji politycznych, w tym partii politycznych, może utrudniać kobietom uczestnictwo w życiu politycznym i publicznym;

Uznając, iż zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych stanowi kwestię pełnego korzystania z praw człowieka, sprawiedliwości społecznej, jak też nieodzowny warunek lepszego funkcjonowania społeczeństwa demokratycznego;

Uznając, iż urzeczywistnienie zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w procesie podejmowania decyzji politycznych i publicznych doprowadziłoby do lepszego i skuteczniejszego podejmowania decyzji poprzez zdefiniowanie na nowo priorytetów politycznych oraz umieszczenie w terminarzu politycznym nowych spraw do podjęcia, jak też do poprawy jakości życia ogółu społeczeństwa;

Uznając, że zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych jest niezbędny dla rozwoju i budowy Europy na fundamencie równości, spójności społecznej, solidarności i poszanowania praw człowieka;

Powołując się na Deklarację uchwaloną podczas Drugiego Spotkania na Szczycie Rady Europy (październik, 1997), w której szefowie państw i rządów Rady Europy podkreślili „znaczenie bardziej zrównoważonej reprezentacji mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach życia społeczeństwa, w tym w życiu politycznym”, i wezwali do „stałego postępu w osiąganiu efektywnej równości szans kobiet i mężczyzn”;

Mając na uwadze Europejską Konwencję Ochrony Praw Człowieka i Podstawowych Wolności i jej Protokoły;

Mając na uwadze Europejską Kartę Społeczną (z 1961 r.), znowelizowaną Europejską Kartę Społeczną (z 1996 r.) oraz Protokół Dodatkowy Europejskiej Karty Społecznej ustanawiający tryb skargi zbiorowej;

Mając na uwadze dokumenty uchwalone podczas Europejskiej Konferencji Ministerialnej w sprawie praw człowieka, która odbyła się w Rzymie w 2000 roku;

Mając na uwadze następujące Rekomendacje Komitetu Ministrów dla państw członkowskich Rady Europy: Rekomendację nr R (85) w sprawie ochrony prawnej przed dyskryminacją ze względu na płeć, Rekomendację nr R (96) 5 w sprawie godzenia pracy zawodowej z życiem rodzinnym, Rekomendację nr R (98) 14 w sprawie uwzględniania perspektywy tożsamości płci;

Mając na uwadze następujące dokumenty Zgromadzenia Parlamentarnego: Rekomendację 1229(1994) w sprawie równości praw kobiet i mężczyzn, Rekomendację 1269(1995) w sprawie osiągnięcia rzeczywistego postępu w kwestii praw kobiet z 1995 r., Rekomendację 1413 (1999) w sprawie jednakowej reprezentacji w życiu politycznym ;

Mając na uwadze Powszechną Deklarację Praw Człowieka i Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych;

Powołując się na Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW), a zwłaszcza na jej artykuły 7 i 8.

Powołując się także na zobowiązania zawarte w Pekińskiej Platformie Działania, jak też na Uzgodnione wnioski Specjalnej Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w 2000 r. (Pekin +5);

Uznając, że demokracja nie może już sobie nadal pozwalać na ignorowanie kompetencji, umiejętności i kreatywności kobiet, lecz musi się uwrażliwić na płeć i włączyć kobiety o różnym doświadczeniu i w różnym wieku do procesów podejmowania decyzji politycznych i publicznych na wszystkich szczeblach;

Pomny wysokiego priorytetu nadawanego przez Radę Europy promowaniu demokracji i praw człowieka;

Zaleca rządów państw członkowskich, aby:

- I. Zobowiązały się do promowania zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn poprzez publiczne przyznanie, że równy podział władzy decyzyjnej pomiędzy kobietami i mężczyznami o różnym doświadczeniu i wieku umacnia i wzbogaca demokrację;
- II. Przestrzegały i promowały równe prawa obywatelskie i polityczne kobiet i mężczyzn, w tym prawo do ubiegania się o stanowiska i swobodę zrzeszania się;
- III. Zapewniły kobietom i mężczyznom możliwość korzystania z indywidualnych praw do głosowania i w tym celu podjęły wszelkie nieodzowne działania, zmierzające do wyeliminowania praktyki głosowania rodzinnego;
- IV. Dokonały przeglądu swojej legislacji i praktyki pod kątem zagwarantowania, iż strategie i środki określone w niniejszej rekomendacji będą stosowane i wdrażane ;
- V. Promowały i zachęcały do podejmowania stosownych przedsięwzięć stymulujących i wspierających chęć kobiet do udziału w procesie podejmowania decyzji politycznych i publicznych;

- VI. Rozważyły ustalenie określonych w wymiarze czasowym celów pośrednich prowadzących do zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w procesie podejmowania decyzji politycznych i publicznych;
- VII. Zapewniły, że niniejsza rekomendacja zostanie poddana ku rozważeniu wszystkim właściwym instytucjom oraz decyzyjnym ośrodkom publicznym i prywatnym, zwłaszcza parlamentom krajowym, władzom lokalnym i regionalnym, partiom politycznym, służbie cywilnej, organizacjom publicznym i częściowo publicznym, przedsiębiorstwom, związkom zawodowym, organizacjom pracodawców i organizacjom pozarządowym;
- VIII. Monitorowały i oceniały postęp w osiąganiu zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w życiu politycznym i publicznym oraz przedkładały regularne sprawozdania Komitetowi Ministrów o podjętych środkach i postępie dokonanym na tym polu.

Załącznik do Rekomendacji

Na użytek niniejszej rekomendacji, zrównoważony udział kobiet i mężczyzn oznacza, że reprezentacja zarówno kobiet, jak i mężczyzn w jakimkolwiek organie decyzyjnym w sferze życia politycznego lub publicznego nie powinna być niższa niż 40%.

Na tej podstawie rządy państw członkowskich są proszone o rozważenie następujących środków:

A. Środki legislacyjne i administracyjne

Państwa członkowskie powinny:

1. rozważyć możliwe zmiany konstytucyjne i/lub legislacyjne, w tym środki w ramach działań pozytywnych, które ułatwiłyby bardziej zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w procesie podejmowaniu decyzji w sferze politycznej i publicznej;
2. przedsięwziąć środki administracyjne na rzecz tego, aby język urzędowy odzwierciedlał zrównoważony udział we władzy kobiet i mężczyzn;
3. rozważyć podjęcie reform legislacyjnych w celu wprowadzenia progów parytetowych dla kandydatów w wyborach szczebla lokalnego, regionalnego, ogólnokrajowego i ponadnarodowego. Tam gdzie istnieją listy proporcjonalne, rozważyć wprowadzenia systemu zamka błyskawicznego;
4. rozważyć oddziaływanie poprzez finansowanie partii politycznych ze środków publicznych w celu zachęcenia ich do promowania równości płci;

5. tam gdzie systemy wyborcze wykazują negatywny wpływ na polityczną reprezentację kobiet w ciałach wybieralnych , wprowadzić do nich poprawki lub dokonać reformy w celu promowania zrównoważonego przedstawicielstwa obu płci ;
6. rozważyć uchwalenie stosownych środków legislacyjnych mających na celu ograniczenie jednoczesnego sprawowania dwóch lub więcej urzędów politycznych ;
7. uchwalić stosowne środki legislacyjne i/lub administracyjne w celu poprawy warunków pracy wybranych przedstawicieli na szczeblu lokalnym, regionalnym, ogólnokrajowym lub ponadnarodowym , aby zapewnić bardziej demokratyczny dostęp do organów wybieralnych;
8. podjąć stosowne środki legislacyjne i/lub administracyjne w celu udzielenia wsparcia wybranym przedstawicielom w godzeniu obowiązków rodzinnych i publicznych, a zwłaszcza zachęcać parlamenty oraz władze lokalne i regionalne do przyjmowania harmonogramów i trybu prac umożliwiających kobietom i mężczyznom wybranym na przedstawicieli godzić pracę z życiem rodzinnym;
9. rozważyć podjęcie stosownych środków legislacyjnych i/lub administracyjnych w celu zapewnienia równowagi płci we wszystkich nominacjach dokonywanych przez ministrów lub rząd do publicznych ciał kolegialnych ;
10. zapewnić zrównoważoną reprezentację obu płci na stanowiskach lub funkcjach, obsadzanych z nominacji rządu lub innych władz publicznych ;
11. zapewnić uwrażliwienie i przejrzystość procesów selekcji, rekrutacji i mianowania na kierownicze stanowiska decyzyjne w organach władzy publicznej pod względem równości płci;
12. sprawić, aby administracja publiczna dawała przykład, zarówno pod względem równowagi obu płci w obsadzaniu stanowisk decyzyjnych, jak i równego awansowania kobiet i mężczyzn;
13. rozważyć podjęcie stosownych środków legislacyjnych i/lub administracyjnych w celu zapewnienia zrównoważonej reprezentacji obu płci we wszystkich państwowych delegacjach uczestniczących w międzynarodowych organizacjach i forach;
14. uwzględniać w sposób właściwy równowagę płci w toku nominacji przedstawicieli do międzynarodowych ciał mediacyjnych i negocjacyjnych, uczestniczących zwłaszcza w procesie pokojowym lub w rozwiązywaniu konfliktów;
15. rozważyć podjęcie środków legislacyjnych i/lub administracyjnych mających na celu zachęcenie i wsparcie pracodawców, ażeby pracownicy uczestniczący w procesie podejmowania decyzji politycznych i publicznych, mieli prawo do przerwy w zatrudnieniu ;
16. utworzyć krajowy mechanizm na rzecz równości płci, a tam, gdzie konieczne, wesprzeć i wzmocnić pracę już istniejącego, w celu doprowadzenia do zrównoważonego udziału w życiu politycznym i publicznym;

17. zachęcać parlamenty wszystkich szczebli do tworzenia komisji lub grup parlamentarnych ds. praw kobiet i równych szans oraz do włączania perspektywy tożsamości płci do ich całej pracy;

B. Środki wsparcia

Państwa członkowskie powinny:

18. wspierać za pomocą wszelkich stosownych środków programy zmierzające do stymulowania równowagi płci w życiu politycznym i podejmowaniu decyzji publicznych inicjowane przez organizacje kobiece oraz wszystkie organizacje działające na rzecz równości płci;

19. rozważyć utworzenie banku danych dotyczących kobiet pragnących podjąć służbę na publicznych i politycznych stanowiskach decyzyjnych;

20. wspierać i rozwijać polityczną działalność kobiet poprzez zapewnienie kobietom wybranym na funkcje przedstawicielskie możliwości tworzenia sieci kontaktów na szczeblu lokalnym, regionalnym, ogólnokrajowym krajowym i międzynarodowym;

21. rozwijać i wspierać programy szkoleniowe w postaci wsparcia mentorskiego lub pracy w „gabinetach cieni”, kształtowanie wiary w siebie, umiejętności przywódczych i medialnych dla kobiet zamierzających włączyć się do procesu podejmowania decyzji politycznych i publicznych ;

22. wspierać szkolenia dla kobiet kandydujących i wybranych do organów przedstawicielskich na temat wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych;

23. włączyć do programów szkolnych działania edukacyjne i szkoleniowe mające na celu uwrażliwienie młodych ludzi na kwestię równości płci i przygotowanie ich do roli obywateli w państwie demokratycznym;

24. promować uczestnictwo młodych ludzi, a zwłaszcza młodych kobiet, w różnego rodzaju stowarzyszeniach , pozwalające na zdobycie doświadczenia, wiedzy i umiejętności, możliwych do wykorzystania na gruncie zaangażowania instytucjonalnego, a zwłaszcza politycznego;

25. zachęcać organizacje młodzieżowe do zapewnienia zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w ich strukturach decyzyjnych;

26. pobudzać proces wciągania mniejszości etnicznych i kulturalnych, a zwłaszcza kobiet z tych mniejszości, do procesu podejmowaniu decyzji na wszystkich szczeblach;

27. informować partie polityczne o różnych strategiach wykorzystywanych w różnych państwach w celu promowania zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w wybieralnych ciałach przedstawicielskich; zachęcać je do wdrożenia jednej lub więcej z tych strategii i promowania zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn na stanowiskach decyzyjnych w strukturach partyjnych;

28. wspierać programy zainicjowane przez partnerów społecznych (organizacje pracodawców i pracobiorców) mające na celu promowanie równowagi kobiet i mężczyzn na odpowiedzialnych i decyzyjnych stanowiskach we własnych szeregach i w kontekście negocjowania układów zbiorowych;
29. zachęcać przedsiębiorstwa i stowarzyszenia, zwłaszcza subsydiowane za świadczenie usług publicznych lub wdrażanie polityki publicznej do zapewnienia zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn w ich ciałach decyzyjnych,;
30. wspierać kampanie skierowane do ogółu społeczeństwa w celu większego uświadomienia na temat znaczenia zrównoważonej reprezentacji obu płci w procesie podejmowania decyzji politycznych i publicznych jako przesłanki prawdziwej demokracji;
31. wspierać kampanie mające na celu zachęcenie kobiet i mężczyzn do dzielenia się obowiązkami w sferze prywatnej;
32. wspierać kampanie adresowane do specyficznych grup, w szczególności polityków, partnerów społecznych oraz tych wszystkich, którzy rekrutują i nominują decydentów politycznych i publicznych, mające na celu podnoszenie ich świadomości na temat znaczenia zrównoważonej reprezentacji płci w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych;
33. organizować interaktywne seminaria na temat równości płci dla kluczowych osobistości, takich jak liderów społecznych i najwyższych urzędników, w celu uświadomienia im wagi zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn na wszystkich szczeblach decyzyjnych;
34. wspierać organizacje pozarządowe i placówki badawcze, które prowadzą badania partycypacji i wpływu kobiet w procesach podejmowania decyzji i ośrodkach decyzyjnych;
35. prowadzić studia nad podziałem głosów na podstawie badań opinii publicznej w celu określenia wzorców głosowania kobiet i mężczyzn;
36. promować badania przeszkód, utrudniających kobietom dostęp do podejmowania decyzji politycznych i publicznych oraz publikację ich wyników;
37. promować badania na temat udziału kobiet w podejmowaniu decyzji w sektorze socjalnym i wolontariacie;
38. promować wrażliwe na zagadnienia płci badania na temat ról, funkcji, statusu i warunków pracy osób wybranych do organów przedstawicielskich wszystkich szczebli;
39. promować zrównoważoną obsadę stanowisk decyzyjnych w mediach, w tym w zarządzaniu, programowaniu, edukacji, szkoleniu, badaniach i organach nadzorczych;
40. wspierać szkolenie i podnoszenie świadomości studentów dziennikarstwa i zawodowych pracowników mediów w kwestiach związanych z równością płci oraz sposobu unikania seksistowskich stereotypów i seksizmu;

41. zachęcać profesjonalistów medialnych, aby zapewniali kandydatkom i kandydatom oraz osobom wybranym do organów przedstawicielskich jednakowej widoczności w mediach, zwłaszcza w okresach wyborów.

C. Monitoring

Państwa członkowskie powinny:

42. rozważyć powołanie niezależnych ciał, takich jak obserwatorium parytetowe lub specjalnego, niezależnego ciała mediacyjnego w celu śledzenia polityki rządowej w zakresie zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w życiu politycznym i publicznym lub powierzyć to zadanie krajowemu mechanizmowi na rzecz równości;

43. rozważyć ustanowienie i stosowanie wskaźników służących monitorowaniu i ocenie zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji na podstawie porównywalnych w skali międzynarodowej danych segregowanych ze względu na płeć;

44. rozważyć przyjęcie następujących wskaźników do mierzenia postępu w procesie podejmowania decyzji politycznych i publicznych :

i. odsetek kobiet i mężczyzn wybranych do parlamentów (ponadnarodowych, ogólnokrajowych, federalnych, regionalnych) oraz zgromadzeń lokalnych według przynależności partyjnej;

ii. odsetek kobiet i mężczyzn wybranych do parlamentów (ponadnarodowych i ogólnokrajowych) w porównaniu do liczby kandydatów według przynależności do partii politycznych (stopa sukcesu);

iii. odsetek kobiet i mężczyzn w państwowych delegacjach do zgromadzeń powoływanych na zasadzie nominacji, takich jak Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy i Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Europy oraz do organizacji i forów międzynarodowych;

iv. odsetek kobiet i mężczyzn w rządach ogólnokrajowych, federalnych i regionalnych;

v. liczba kobiet i mężczyzn na stanowiskach ministrów i sekretarzy stanu w różnych zakresach działalności (ministrów bez teki/szefów ministerstw) w ogólnokrajowych, federalnych i regionalnych rządach państw członkowskich);

vi. odsetek kobiet i mężczyzn na najwyższych stanowiskach w służbie cywilnej oraz ich podział według obszarów działania;

vii. odsetek kobiet i mężczyzn wśród sędziów Sądu Najwyższego;

viii. odsetek kobiet i mężczyzn w ciałach powoływanych przez rząd;

ix. odsetek kobiet i mężczyzn w organach decyzyjnych partii politycznych szczebla krajowego;

x. odsetek kobiet i mężczyzn wśród członków organizacji pracodawców, pracowniczych i zawodowych oraz odsetek kobiet i mężczyzn w ich organach decyzyjnych szczebla krajowego;

45. przedkładać co drugi rok swoim parlamentom sprawozdania o podjętych środkach i dokonanych postępach z uwzględnieniem wymienionych powyżej wskaźników;

46. publikować co drugi rok sprawozdania na temat podjętych środków i postępu osiągniętego we włączaniu kobiet do procesu decyzyjnego oraz szerokie upowszechnienie tych sprawozdań;

47. opublikować i zapewnić łatwy dostęp do danych statystycznych dotyczących kandydatów na urzędy polityczne oraz osób wybranych do organów przedstawicielskich, zawierających informacje na temat płci, wieku, zawodu i sektora zatrudnienia (prywatnego/publicznego), wykształcenia;

48. inspirować dokonywanie regularnych analiz dotyczących widoczności oraz wizerunku kobiet i mężczyzn w wiadomościach krajowych i programach poświęconych wydarzeniom bieżącym, zwłaszcza podczas kampanii wyborczych.

MEMORANDUM WYJAŚNIAJĄCE

I. Wprowadzenie

A. Podłoże historyczne i prawne

1. Koncepcja przedstawicielstwa stanowi sedno nowoczesnej demokracji, co oznacza, że ogólne interesy społeczeństwa są wyrażane przez demokratycznie wybranych przedstawicieli. W tej tradycji prawo do bycia przedstawicielem i prawo do wyboru przedstawiciela stały się powszechnymi i podstawowymi prawami, zagwarantowanymi na mocy konstytucji. Jednakże wprowadzone stopniowo wybory powszechne początkowo były zarezerwowane wyłącznie dla mężczyzn.

2. Prawo do wybierania i prawo do kandydowania w wyborach parlamentarnych były naczelnymi postulatami ruchów na rzecz praw kobiet w ciągu XIX i pierwszej połowy XX wieku. W Europie początku XX wieku, tylko w kilku krajach kobiety uzyskały prawa wyborcze. Po pierwszej wojnie światowej prawo to otrzymały kobiety w kilku dalszych krajach europejskich; jednak inne musiały czekać aż do końca drugiej wojny światowej, a nawet do lat 1970 i 1980.

3. Mimo istnienia formalnej równości praw politycznych kobiet i mężczyzn, aktywność polityczna i podejmowanie decyzji w sferze publicznej pozostaje dotychczas obszarem zdominowanym przez mężczyzn¹. Priorytety polityczne są ustanawiane przez mężczyzn, na mężczyzn jest też ciągle w dużej mierze nastawiona kultura polityczna. Na przeszkodzie włączenia się kobiet do podejmowania decyzji publicznych znajduje się szereg okoliczności:

- fakt, iż miejsce większości kobiet w społeczeństwie nie sprzyja uczestnictwu politycznemu i publicznemu (modele i wartości przekazywane przez różne segmenty społeczeństwa, takie jak rodzina, szkoła, media);
- Czynniki natury kulturowej i ideologicznej (pojmuwanie ról żeńskich i męskich, które prowadzi do ideologii segregacji płci, stan oczekiwań ze strony społeczeństwa od poszczególnych jednostek, jak też oczekiwania samych jednostek wobec siebie);
- Czynniki związane z organizacją życia społecznego (społeczny podział pracy pozostawiający małą przestrzeń dla uczestnictwa kobiet, organizacja rynku pracy, niedostateczne wsparcie dla rodzin bądź ich niezdolność przystosowania się do wymogów uczestnictwa);

4. Dostęp kobiet do organów przedstawicielskich zależy również w dużym stopniu od czynników związanych z organizacją życia politycznego jako takiego. Rytm i rytuały życia politycznego, jak również proces i kryteria selekcji w obrębie partii politycznych mogą być bardzo niesprzyjające dla kobiet i przyczyniać się do ich wykluczenia. Istnieje głęboka zależność pomiędzy systemami wyborczymi a liczbą kobiet w parlamentach krajowych.

5. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka stanowi akt konstytutywny zarówno dla ONZ, jak i dla większości konwencji dotyczących praw człowieka ratyfikowanych w drugiej połowie XX wieku. Aczkolwiek nie wzmiankuje ona zagadnienia uczestnictwa politycznego z perspektywy kulturowej tożsamości płci, niemniej potwierdza w preambule równe prawa

mężczyzn i kobiet jako podstawowe prawa człowieka, zmierzając do zapewnienia ich skutecznego uznania i przestrzegania przez narody i rządy państw członkowskich.

6. Artykuł 21 tej Deklaracji stanowi, że każdy ma prawo do udziału w rządzeniu swoim krajem, w sposób bezpośredni lub poprzez swobodnie wybranych przedstawicieli. Co więcej, zgodnie z artykułem 7 wszyscy są równi wobec prawa i mają prawo do jednakowej ochrony prawnej przed jakąkolwiek dyskryminacją będącą pogwałceniem tej deklaracji. Te główne zasady praw człowieka są również głoszone w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych (ICCPR), który wszedł w życie w 1976 roku. Pakt ten również przewiduje równe prawo i równe możliwości dla mężczyzn i kobiet do głosowania i do bycia wybranym (art. 25, ustęp b).

7. Ani Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, ani Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych nie nakładają na państwa odpowiedzialności za promowanie równości płci i zapewnianie równego uczestnictwa kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach życia społeczeństwa. Gwarantują one prawa, ochronę ze strony prawa oraz ochronę przed dyskryminacją, w taki sposób jak zostało to ujęte w Deklaracji i Pakcie, niezależnie od płci. Państwo ponosi odpowiedzialność za zapewnienie równych szans, ale nie za zagwarantowanie rzeczywistych wyników. Zdefiniowanie równości płci jako podstawowego prawa człowieka w połowie XX wieku było postępowe, wiązało się z wizją przyszłego świata, a jednak dla wielu nie było to wystarczające.

8. Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych ogłosiło okres od 1975 do 1985 roku Dekadą Praw Kobiet. W 1979 roku otwarta została do podpisu Konwencja ONZ w sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet (CEDAW). Po raz pierwszy w międzynarodowej konwencji wskazano na rolę i odpowiedzialność rządów w zakresie wykorzystania wszelkich stosownych środków na rzecz zapewnienia równego udziału kobiet w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych. Wiele krajów świata, w tym niektóre kraje europejskie, zgłosiło zastrzeżenia do poszczególnych artykułów Konwencji. Jednakże żaden kraj europejski nie zgłosił zastrzeżenia do artykułu 7, dotyczącego równej reprezentacji w podejmowaniu decyzji politycznych bądź do artykułu 8, dotyczącego równych szans mężczyzn i kobiet do reprezentowania swoich rządów na szczeblu międzynarodowym, jak też do udziału w pracy organizacji międzynarodowych.²

9. Można więc przyjąć, że państwa europejskie mają obowiązek zapewnienia równego udziału kobiet i mężczyzn w procesie podejmowania decyzji politycznych i publicznych. W obliczu ewolucji tradycyjnego liberalnego pojmowania równości szans w kierunku postulatu równości rezultatów, obecnie państwa zobowiązane są do zapewnienia równości efektów, a nie tylko równych możliwości kobiet i mężczyzn. Oznacza to, że państwa europejskie są zobligowane do zapewnienia równej reprezentacji kobiet i mężczyzn w procesach podejmowania decyzji.

B. Demokracja - nowe wymagania

10. Minęło ponad dwadzieścia pięć lat od rozpoczęcia dekady ONZ na rzecz kobiet. Dla wielu kobiet na całym świecie, nie mówiąc już o Europie, nastąpiły ogromne zmiany i postęp, dzięki czemu mogą one cieszyć się podstawowymi prawami człowieka. Obecnie, generalnie rzecz biorąc, kobiety są bardziej wykształcone i mają większe możliwości uczestnictwa na rynku pracy. W niektórych krajach podjęto kroki mające na celu udzielenie

pomocy kobietom i mężczyznom w godzeniu życia rodzinnego i zawodowego. W sumie, zmiany, jakie zaszły w statusie kobiet sprawiają, że coraz trudniej jest usprawiedliwić nadal niewielki udział kobiet w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych.

11. Jednocześnie tradycyjny dla demokracji podział władzy państwowej na władzę ustawodawczą, wykonawczą i niezależne sądownictwo jest podważany jako zbyt ograniczający. Państwo demokratyczne, definiowane jedynie jako panowanie ludu, gdzie okresowo odbywają się wolne i uczciwe wybory poprzez tajne głosowanie, kierujące się rządami prawa i poszanowaniem praw człowieka, niekoniecznie uznawane jest dziś za gwaranta prawdziwej demokracji. Dalej idące postulaty formułują potrzebę przejrzystości decyzji rządowych, prawa publicznego dostępu do oficjalnej informacji, kładą nacisk na dobre rządzenie i opowiadają się za niezależnymi rzecznikami w celu zapewnienia dobrych rządów i sprawiedliwego używania władzy, czyniąc przez to rządy bardziej odpowiedzialnymi za swoje decyzje i posunięcia. Postulaty te obejmują również oczekiwanie, że władza będzie dzielona równo pomiędzy kobietami i mężczyznami. Opowiedzenie się na rzecz tych nowych wymiarów i wizji zostało zadeklarowane przez rządy podczas kilku europejskich konferencji wysokiego szczebla, takich jak Drugie Spotkanie na Szczycie Głównych i Szefów Rządów Państw Członkowskich Rady Europy, które odbyło się w Strasburgu w 1997 roku, Czwarta Europejska Konferencja Ministerialna w sprawie równości kobiet i mężczyzn, która odbyła się w Stambule w 1997 roku oraz Europejska Konferencja Ministerialna na temat praw człowieka w Rzymie w 2000 roku.

12. Dane statystyczne dotyczące uczestnictwa kobiet na rynku pracy i w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych są często wykorzystywane jako wskaźniki poziomu równości płci osiągniętego przez dany kraj. Dane statystyczne, segregowane za względu na płeć, dotyczące udziału kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych w państwie demokratycznym pokazują stopień wpływu, jaki kobiety mają w społeczeństwie, gdzie i w jakim stopniu kobiety i mężczyźni dzielą władzę. Generalnie uznaje się, że niezbędne jest osiągnięcie przez kobiety masy krytycznej co najmniej 1/3 miejsc w organie legislacyjnym, ażeby były one w stanie wywierać realny wpływ na jego decyzje.

C. Źródła rekomendacji: działalność Rady Europy

13. W celu promowania rzeczywistej demokracji i praw człowieka w państwach członkowskich, jednym z priorytetów Rady Europy w zakresie równości kobiet i mężczyzn jest zapewnienie bardziej zrównoważonego udziału obu płci w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych.

14. Przez wiele lat organizacja ta poświęcała szczególną uwagę kwestii równości i demokracji. Koncepcja parytetu była po raz pierwszy dyskutowana na seminarium zatytułowanym „Demokratyczna zasada równego przedstawicielstwa – 40 lat aktywności Rady Europy” (Strasburg, 6-7 listopada 1989 roku). W wyniku tego seminarium grupa specjalistów rozpoczęła pracę nad raportem na temat demokracji parytetowej, który został opublikowany na początku 1995 roku. Obok wyjaśnienia tej koncepcji w raporcie zostały przedstawione strategiczne wytyczne mające na celu umożliwienie kobietom odgrywanie pełnoprawnej roli w społeczeństwie, zarówno w charakterze współuczestniczek, jak i beneficjentek, z takimi samymi prawami i obowiązkami jak mężczyźni. Te strategiczne wytyczne obejmują ustanowienie progów parytetowych oraz kwot docelowych w różnych organach państwowych, jak też w partiach politycznych. Udział kobiet w podejmowaniu decyzji politycznych jest często przedmiotem dyskusji ministrów europejskich

odpowiedzialnych za równość kobiet i mężczyzn. Tematem pierwszej ministerialnej konferencji (Strasburg, 1996) była: „Partycypacja kobiet w procesie politycznym – polityka i strategię osiągnięcia równości w podejmowaniu decyzji”. Jeden z dokumentów uchwalonych podczas konferencji ministerialnej (Wiedeń, 4 lipca 1989 r.) dotyczył „politycznych strategii na rzecz osiągnięcia rzeczywistej równości kobiet i mężczyzn”. Podczas czwartej konferencji (Stambuł, 13-14 listopada 1997 r.) ministrowie uchwalili „Deklarację w sprawie równości kobiet i mężczyzn jako podstawowego kryterium demokracji”, jak również multidyscyplinarne strategię zmierzające do osiągnięcia zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach życia, w tym w życiu politycznym.

16. Uchwalenie Deklaracji Sтамbulskiej stanowiło ważny krok w kierunku przyznania przez społeczeństwa europejskie, że zrównoważona pod względem płci reprezentacja stanowi klucz do osiągnięcia demokracji, równości społecznej oraz przejrzystej administracji. Opracowanie niniejszej rekomendacji stanowi logiczną kontynuację konferencji w Stambule. Co więcej, Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy od ponad kilku lat kilkakrotnie wzywało Komitet Ministrów do podjęcia tego zadania. Zupełnie niedawno podczas Europejskiej Ministerialnej Konferencji poświęconej prawom człowieka, która odbyła się w Rzymie w 2000 roku, wyrażono zaniepokojenie z powodu utrzymujących się nierówności dotyczących kobiety i z zadowoleniem powitano prace podjęte przez Radę Europy w celu ich przezwyciężenia.

II. Komentarze do rekomendacji

A. Preambuła

17. W preambule wymienione są główne międzynarodowe konwencje i rekomendacje dotyczące równych praw kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji publicznych i politycznych, jak również deklaracje i międzynarodowe zobowiązania, podjęte przez rządy państw członkowskich Rady Europy. Od 30 do 80 lat, w zależności od kraju, minęło, odkąd kobiety uzyskały prawa obywatelskie i polityczne na równi z mężczyznami. Mimo równości *de iure* oraz faktu, że kobiety stanowią ponad połowę ludności Europy, są one wciąż poważnie niedoreprezentowane w procesie podejmowania decyzji politycznych i publicznych. Rządy państw europejskich przy licznych okazjach przyznawały i deklarowały, że podział władzy pomiędzy kobietami i mężczyznami stanowi przesłankę rzeczywistej demokracji i lepszego funkcjonowania społeczeństwa demokratycznego. Preambuła przypomina ten fakt i wskazuje, dlaczego zrównoważony udział jest korzystny dla rozwoju społeczeństwa, a w ostatecznym rozrachunku - dla demokracji.

18. W preambule znajdują się ponadto pewne odniesienia do procesu budowy zjednoczonej, demokratycznej Europy, w którym są zaangażowane zarówno nowe, jak i dawne państwa członkowskie Rady Europy. Tego rodzaju proces, o ile ma być on naprawdę demokratyczny oraz chronić i promować prawa człowieka, z całą pewnością wymaga podjęcia każdego wysiłku w celu zapewnienia m.in. zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych. Komitet Ministrów Rady Europy, która jest ojczyzną praw człowieka i demokracji, konsekwentnie zachęca państwa członkowskie do pracy na rzecz osiągnięcia tego rodzaju zrównoważonego udziału, co uznaje się za część składową reform demokratycznych, zachodzących obecnie w wielu krajach.

B. Postanowienia rekomendacji

Paragraf I

19. Rządy odgrywają kluczową rolę w promowaniu równowagi płci w procesie podejmowania decyzji, zarówno w życiu publicznym, jak i politycznym. Ratyfikując konwencje, dotyczące praw człowieka, i uchwalając różne rekomendacje wymienione w preambule zobowiązały się one pracować na rzecz równości płci i rzeczywistej demokracji w swoich społeczeństwach. Deklarując publicznie swoje zaangażowanie rządy ponownie potwierdzają i podkreślają swoje zobowiązania w tym zakresie. Takie oświadczenie mogłoby również wywrzeć wpływ na inne podmioty życia społecznego, takie jak partie polityczne i instytucje rządowe, przypominając im o ich zobowiązaniach. W tym aspekcie rządy mogą odegrać ważną rolę dając przykład do naśladowania. Ministrowie państw, które uczestniczyły w Czwartej Europejskiej Konferencji Ministerialnej na rzecz równości kobiet i mężczyzn w Stambule w 1997 r. oświadczyli, iż celem do którego należy zmierzać jest demokracja, w której kobiety i mężczyźni są równi, i że musi być on zrealizowany m.in. dzięki szczególnym, wielodyscyplinarnym strategiom w życiu politycznym i publicznym. Mając na względzie poinformowanie i uwrażliwienie opinii publicznej ministrowie uzgodnili, ażeby „podać pod dyskusję oświadczenie polityczne wyjaśniające, że równy udział kobiet i mężczyzn w ośrodkach decyzyjnych umacnia i wzbogaca demokrację i zobowiązać się do działania na rzecz osiągnięcia równowagi płci”.

20. Ażeby niniejsza rekomendacja odniosła skutek na poziomie poszczególnych państw, duże znaczenie będzie miało podjęcie przez każdy rząd publicznego zobowiązania do promowania równego udziału kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji.

Paragrafy II i III

21. Prawo do głosowania i prawo do uczestniczenia w rządzeniu krajem oraz do angażowania się w działalność polityczną są podstawowymi prawami człowieka i fundamentalnym kryterium demokracji. Odnosi się to również do prawa swobodnego zrzeszania się. Podobnie jak wszystkie prawa człowieka są to prawa indywidualne. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Europejska Konwencja Praw Człowieka gwarantują te prawa, podobnie, jak to czyni uchwalona przez ONZ Powszechna Deklaracja Praw Człowieka. Państwa Strony Paktu oraz Deklaracji zobowiązują się nie tylko do poszanowania, lecz również do zapewnienia każdemu obywatelowi tych praw bez żadnych ograniczeń, podejmują się one również zapewnienia równych praw kobietom i mężczyznom.

22. Zdarzające się ostatnio w Europie przypadki „rodzinnego głosowania” podczas wyborów stanowią zatem poważne pogwałcenie tych praw. „Głosowanie rodzinne” oznacza, że męski członek rodziny towarzyszy jednej lub więcej kobietom udającym się do urn, że rodziny głosują wspólnie lub że męski członek rodziny głosuje w imieniu jednej lub więcej kobiet.³ Utrzymujące się przekonania i postawy kulturowe nie pozwalają kobietom, np. z niektórych grup mniejszości, korzystać ze swoich praw obywatelskich i politycznych, takich jak prawo do głosowania. Można przypuszczać, że te same przekonania i postawy kulturowe przeszkadzają też kobietom w angażowaniu się w działalność polityczną w ich krajach. Sprawą o istotnym znaczeniu jest zatem to, ażeby rządy zajęły się tym problemem, jak też chroniły i promowały prawa kobiet do angażowania się w życie polityczne, które obejmują głosowanie, ubieganie się o urzędy i swobodę zrzeszania się. Informacje adresowane do

poszczególnych grup społecznych, jak też podnoszenie świadomości są pożytecznymi środkami uporania się z tym problemem równoległe z posunięciami proponowanymi w następnych paragrafach. Pekńska Platforma Działania ustosunkowuje się do tego zakresu praw człowieka w odniesieniu do kobiet w podobny sposób.

Paragraf IV

23. Zrewidowanie ustawodawstwa i praktyki poszczególnych krajów stanowi przesłankę wykonania niniejszej rekomendacji.⁴ Nie oznacza to jednak, że rządy powinny ograniczyć się do uchwalania ustaw i publikowania politycznych oświadczeń. Zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych implikuje określenie i uchwalenie skoordynowanych strategii, jak również wszechstronny i przejrzysty interwencjonizm nie tylko ze strony rządu, lecz szerszego grona podmiotów. Instytucje zainteresowane konsekwencjami zbyt małej reprezentacji kobiet w podejmowaniu decyzji – mechanizmy na rzecz równości, kobiece organizacje pozarządowe, naukowcy, osoby piastujące polityczne stanowiska na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i ponadnarodowym powinny współpracować i podjąć uzgodnione działania.

Paragraf V

24. Różnorodne projekty oraz tymczasowe środki specjalne wdrażane w państwach członkowskich Rady Europy w celu promowania równowagi płci na stanowiskach decyzyjnych wykazały swoją znaczącą przydatność. Niektóre z tych projektów zostały scharakteryzowane w raporcie Rady Europy na temat działań pozytywnych na rzecz równości kobiet i mężczyzn,⁵ dwóch raportach pióra prof. Alison Woodward.⁶ Paragraf V stanowi ogólne zalecenie dla rządów, aby promowały i wspierały specjalne środki w tym zakresie. W Rozdziale C poradnika dotyczącego osiągnięcia równowagi płci w procesie decyzyjnym (EG-S-BP(2001)1) przytacza się przykłady działań i zachęca rządy do ich podjęcia obok innych nieodzownych środków uznanych za przydatne. Rozdział B niniejszej rekomendacji również podaje kilka tego rodzaju posunięć.

Paragraf VI

25. Podkreśla się znaczenie określonych w czasie celów zarówno w zatrudnianiu w sektorze publicznym, jak też w nominacjach na polityczne stanowiska decyzyjne. Jak dowodzi doświadczenie, sformułowane i zawczasu wyznaczone cele do osiągnięcia w określonym przedziale czasowym są ważnymi instrumentami zagwarantowania rezultatów i dokonania niezbędnej oceny uchwalonej polityki. Poza tym stanowi to wyraźny sygnał, iż rząd dąży do zapewnienia równowagi płci w procesie decyzyjnym.

26. W sferze wpływu rządu znajdują się liczne ciała kolegialne powoływane na zasadzie nominacji, takie jak gremia doradcze, rady, zarządy instytucji publicznych, komisje i komitety, których członkowie są nominowani lub delegowani. W ciałach tych reprezentacja kobiet była przed długi czas niedostateczna, toteż dysponowały one skromnymi instrumentami wywierania rzeczywistego wpływu na proces decyzyjny. W dążeniu do osiągnięcia równowagi płci w ciałach kolegialnych w niektórych krajach zdecydowano o wykorzystaniu systemu kwotowego. W zależności od aktualnego udziału procentowego kobiet i mężczyzn w obsadzie stanowisk cel ilościowy wyznaczony przez rząd, wraz z określeniem pewnego przedziału czasowego jego osiągnięcia mogą okazać się koniecznością. Np. w Wielkiej Brytanii rząd podejmuje działania w celu zwiększenia

reprezentacji kobiet w zarządach publicznych ciał kolegialnych. Wśród 30 tys. stanowisk publicznych obsadzanych na zasadzie nominacji 34% piastują obecnie kobiety i jak się oczekuje, do końca roku 2005 do kobiet będzie należeć 45-50% tych stanowisk (zobacz dalsze informacje w Załączniku I).

27. Niektóre rządy prowadzą również aktywne prace na rzecz zwiększenia liczby kobiet sprawujących funkcje publiczne na szczeblu krajowym, wykorzystując kwotowe cele pośrednie (zobacz przykłady w Załączniku II).

Paragraf VII

28. Chociaż rządy odgrywają zasadniczą rolę w promowaniu równowagi płci w procesie podejmowania decyzji zarówno w sferze publicznej, jak i politycznej, niemniej jednak również inni aktorzy mają w tym swój udział. Jak to zostało ujęte w rekomendacji, parlamenty krajowe, władze lokalne i regionalne, partie polityczne, służba cywilna, organizacje publiczne i częściowo publiczne, przedsiębiorstwa, związki zawodowe, organizacje pracodawców i organizacje pozarządowe są głównymi aktorami i ponoszą szczególną odpowiedzialność na tym polu. Jest zatem rzeczą ważną, ażeby na rekomendację zwrócono uwagę wszystkich właściwych podmiotów w społeczeństwie (zobacz w tym aspekcie rozdział C załącznika rekomendacji, zwłaszcza w części dotyczącej wskaźników). Rekomendacja wymienia szereg najważniejszych podmiotów, lecz nie ogranicza odpowiedzialności jedynie do nich.

Paragraf VIII

29. Monitorowanie posiada decydujące znaczenie dla wprowadzenia w życie rekomendacji, a rządy mają do odegrania w tym względzie ważną rolę. Monitorowanie wymaga od rządów regularnego gromadzenia danych statystycznych segregowanych ze względu na płeć dotyczących udziału kobiet i mężczyzn w obsadzie stanowisk decyzyjnych oraz dokonywania oceny postępu osiągniętego w skali poszczególnych krajów dzięki wdrażaniu propozycji niniejszej rekomendacji. Rozdział C rekomendacji zawiera propozycje konkretnych wskaźników mierzenia postępu.

30. Kraje, które ratyfikowały lub przystąpiły do Konwencji ONZ w sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet (CEDAW) są prawnie zobowiązane do urzeczywistniania jej postanowień. Ponadto są one zobligowane do przedkładania krajowych sprawozdań, co najmniej co cztery lata, w sprawie kroków podjętych w celu wywiązywania się ze swoich traktatowych zobowiązań. Obejmują one przedsięwzięcia zapewniające kobietom równy dostęp do życia politycznego i publicznego oraz korzystania z równych możliwości – łącznie z prawem do głosowania i kandydowania w wyborach.

31. Podczas Czwartej Europejskiej Konferencji Ministerialnej w sprawie równości kobiet i mężczyzn (Stambuł, 1997) ministrowie osiągnęli porozumienie odnośnie szeregu interdyscyplinarnych strategii na rzecz zapewnienia równowagi płci w życiu politycznym i publicznym. Działalność Komitetu Zarządzającego Rady Europy na rzecz Równości Kobiet i Mężczyzn (CDEG) obejmuje przygotowywanie studiów i gromadzenie danych dotyczących problemów płci w państwach członkowskich. Na przykład, regularnie aktualizuje on dokument zawierający dane statystyczne dotyczące liczby kobiet piastujących stanowiska rządowe, odsetka kobiet na stanowiskach wybieralnych na szczeblu ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym oraz przedsięwzięcia zmierzające do

ułatwienia kobietom udziału w życiu politycznym⁷. CDEG przedkłada regularne sprawozdania bezpośrednio Komitetowi Ministrów, a zatem może odgrywać znaczącą rolę w upowszechnianiu informacji i danych statystycznych, w tym poprzez Internet.

III. Załącznik do rekomendacji

Wprowadzenie

32. Zrównoważone uczestnictwo kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych niniejsza rekomendacja definiuje jako co najmniej 40% reprezentację każdej płci w we wszelkich ciałach decyzyjnych w życiu politycznym i publicznym. Minimalny próg w wysokości 40% jest zgodny z Rezolucją Parlamentu Europejskiego z 18 stycznia 2001 r. w sprawie zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w procesie decyzyjnym.⁸
33. Jest rzeczą oczywistą, że życie polityczne i życie publiczne są wzajemnie powiązane i niezależne. Decyzje wywierające wpływ na życie jednostek i grup społecznych podejmowane są właśnie w tych sferach. Charakter tych decyzji wywiera natychmiastowy wpływ i posiada długofalowe konsekwencje dla społeczności, grup i jednostek. Ponieważ sfera polityczna i sfera publiczna podejmowania decyzji wspólnie tworzą infrastrukturę rządzenia, jest rzeczą ważną, ażeby poglądy, troski i interesy kobiet były w obu tych sferach w pełni reprezentowane. W kategoriach bardziej ogólnych, obecność kobiet w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych stanowi obecnie standardowy wskaźnik demokracji w społeczeństwie.⁹ W ostatnich latach, w niektórych państwach członkowskich Rady Europy zaobserwowano umiarkowany postęp, jeśli chodzi o wzrost udziału kobiet w życiu politycznym. Niestety, nie można stwierdzić tego samego o procesach decyzyjnych w życiu publicznym, za wyjątkiem niewielkiej mniejszości krajów europejskich. Jednakże zwiększona rola organizacji i parlamentów międzynarodowych i ponadnarodowych wobec organów władzy na szczeblu poszczególnych krajów doprowadziła do wzrostu roli i autorytetu segmentu publicznego na szczeblu krajowym. Tak więc jest rzeczą o kapitalnym znaczeniu, aby problemem uczestnictwa kobiet w procesie decyzyjnym w sferze publicznej zajmować się jednocześnie z problemem udziału kobiet w życiu politycznym.
34. Na użytek niniejszej rekomendacji, uznaje się, iż podejmowanie decyzji politycznych i publicznych stanowi działanie osób (występujących jako indywidualne jednostki lub w charakterze członków kolektywów) wybranych lub mianowanych na urzędy polityczne lub publiczne. Decydenci polityczni piastują stanowiska w rządzie, mogą zajmować stanowiska doradcze w jego łonie, jak też być wybieralnymi przedstawicielami na wszystkich piętach władzy. Decydentami politycznymi są również decydenci wyższego szczebla w łonie partii politycznych. Publiczny proces decyzyjny wiąże się z określaniem priorytetów polityki publicznej i wywieraniem na nie wpływu. Do publicznych decydentów należą rządy, służba cywilna wysokiego szczebla, wyższe instancje sądownictwa, wysokie stanowiska dyplomatyczne, liderzy profesji publicznych, osoby działające w komisjach powołanych przez rząd i mianowane wykonania do specjalnych zadań politycznych. Decydentami publicznymi są również osoby zajmujące wyższe stanowiska w przedsiębiorstwach i stowarzyszeniach, które świadczą służbę publiczną oraz sprawujące funkcje przywódcze w związkach zawodowych i organizacjach pracodawców.

A. Środki legislacyjne i administracyjne

W rozdziale tym sformułowano kilkanaście propozycji do rozważenia przez rządy w dążeniu do osiągnięcia celu niniejszej rekomendacji. Jakkolwiek ich lista jest daleka od wyczerpania problemu, niemniej obejmuje ona takie obszary jak język, jakiego się używa, finansowanie partii politycznych, warunki pracy osób wybranych na przedstawicieli, stanowiska publiczne z nominacji, instytucjonalne mechanizmy na rzecz równości, edukacja. Badania krajowe są również ważne, ponieważ określają one problem w skali poszczególnych krajów i dają rządów wskazówki odnośnie tego jakie środki prawne i administracyjne należy podjąć.

Paragraf 1

35. Paragraf 1 jest ogólną klauzulą dotyczącą legislacji, w tym działań pozytywnych. Ustawodawstwo, które dopuszcza podejmowanie pozytywnych środków w różnych dziedzinach życia społecznego, posiada znaczenie decydujące, ponieważ będzie ono wywierać bezpośredni wpływ na promowanie zrównoważonego uczestnictwa w życiu publicznym i politycznym. Tego rodzaju ustawodawstwo powinno obejmować postanowienia zmierzające do wprowadzenia i/lub dalszego wdrażania perspektywy kulturowej tożsamości płci na poziomie formułowania polityki, jak też pozytywnych działań, w celu zapewnienia rzeczywistej i konkretnej równości kobiet i mężczyzn.

36. W wielu krajach Europy równość płci jest mocą konstytucji uznana za podstawowe prawo człowieka. W bardzo ograniczonym stopniu prowadzi to do jednakowego udziału kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji. W dwóch krajach europejskich, Belgii i Francji, partie polityczne są zobowiązane na mocy ustawy do przestrzegania parytetu jeśli idzie o osoby kandydujące podczas wyborów do władz. (zobacz Załącznik III).

37. Przykład Francji jest szczególnie interesujący jeśli chodzi o zmianę konstytucyjną. Nowelizacja konstytucji dokonana w 1999 r. pozwala parlamentowi uchylać akty prawne przewidujące środki akcji pozytywnej, nie podlegające ocenie ze strony Rady Konstytucyjnej, jak to miało miejsce w 1982 r.¹⁰

38. Biorąc pod uwagę ten przykład rządy powinny rozważyć dokonanie legislacyjnych i/lub konstytucyjnych zmian, ułatwiających osiągnięcie bardziej zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn w ciałach pochodzących z wyboru.

Paragraf 2

39. Język, symbolika którego jest istotna, nie może uświęcać hegemonii modelu męskiego. Język musi być neutralny pod względem rodzaju (na przykład „osoba”) lub odwoływać się do obu rodzajów („jego/jej”). Komitet Ministrów Rady Europy już w 1990 r. uchwalił Rekomendację nr R (90) dla państw członkowskich dotyczącą wyeliminowania seksizmu z języka. Wyraźną ewolucję w kierunku oczyszczenia języka z seksizmu można zauważyć, porównując, z jednej strony, Europejską Konwencję Praw Człowieka, a z drugiej strony - Kartę Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Dla przykładu, zamiast systematycznie używanego w Konwencji zaimka „jego”, w Karcie stosuje się zaimki „jego” lub „jej”.

40. We Francji, premier wydał okólnik (datowany 8 marca 1998), w którym zachęca ministrów do używania żeńskich nazw zawodów, funkcji i stopni. W 1993 r. rząd

Szwajcarii podjął decyzję, iż administracja powinna używać języka nieseksistowskiego; Kancelaria opracowała przewodnik dotyczący języka niemieckiego „Leitfaden zur sprachlichen Gleichbehandlung im Deutschen” (Berno, 1996);

41. Termin „progi parytetowe” jest zdefiniowany w sprawozdaniu końcowym Grupy Specjalistów Rady Europy ds. Równości i Demokracji jako: „prawne/statutowe postanowienia ustanawiające zasadę parytetu poprzez ustalenie progu parytetowego, tj. co najmniej 40% dla każdej płci, w składzie organów konsultatywnych państwa (rad, komisji, grup roboczych, itd.), w zgromadzeniach wybieralnych, a także, w miarę potrzeby, w ławach przysięgłych i innych organach sądownictwa, jak również w strukturach partii politycznych, związków zawodowych oraz w ośrodkach decyzyjnych w mediach.”
42. Należy przeprowadzić nowelizację ordynacji wyborczych określających zasady wyborów na szczeblu lokalnym, regionalnym, ogólnokrajowym i ponadnarodowym. Prowadziłaby ona do modyfikacji legislacji, mającą na względzie osiągnięcie zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn, a tym samym zapewnienia rzeczywistej demokracji. Celem powinno być nie tylko zagwarantowanie 40% miejsc na listach kandydatów dla przedstawicieli każdej płci, lecz zapewnienie wyboru co najmniej 40% przedstawicieli każdej płci. „System suwaka” oznacza, że na listach kandydatów umieszcza się naprzemiennie nazwiska kobiet i mężczyzn. W krajach, gdzie ordynacja wyborcza przewiduje skreślanie nazwisk kandydatów, należy znaleźć inne rozwiązania. Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet dopuszcza specyficzne środki, w tym legislacyjne, w celu przyspieszenia faktycznej równości. Odnosi się to, zgodnie z jej artykułem 7, do zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w procesie decyzyjnym, jak również do innych dziedzin objętych konwencją.

Paragraf 4

43. Paragraf ten dotyczy finansowania partii politycznych ze środków publicznych oraz możliwości jego wykorzystania w celu zmotywowania partii politycznych do promowania równości płci w swoich szeregach. W niektórych krajach potrzebne będzie rozwiązanie legislacyjne, podczas gdy w innych wystarczy posunięcie administracyjne. Środki finansowe mogą pochodzić bądź z zasobów budżetowych państwa przeznaczonych na pracę w zakresie równości płci, albo ze specjalnego funduszu przeznaczonego tylko na ten cel. Kraje członkowskie Rady Europy różnią się wzajemnie pod względem zakresu finansowania partii politycznych z budżetu państwa. W niektórych krajach nie przewiduje się finansowania partii politycznych ze środków publicznych (w Niemczech, Szwecji i Szwajcarii). Ale nawet w tych krajach, których to nie dotyczy, rządy powinny mieć możliwość udzielenia wsparcia finansowego przeznaczonego na ten cel albo dla partii politycznej, albo do sekcji kobiecej w łonie partii.
44. Wykorzystanie wsparcia finansowego przez partie polityczne różniłoby się oczywiście w zależności od kraju. Przykładem takiego wykorzystania są programy szkoleniowe w zakresie przywództwa, jak też programy podnoszące świadomość (zobacz również różne środki proponowane w paragrafach 20, 21 i 22). Widoczny jest fakt, że większość, jeśli nie wszystkie partie polityczne, pozbawione są wsparcia finansowego na tego typu działania. A zatem uchwalenie specjalnego funduszu przeznaczonego na pracę w zakresie równości płci jest ważnym środkiem do podjęcia przez rządy.

45. Przykład motywowania partii politycznych poprzez dofinansowanie ze środków publicznych daje Francja. Ustawa z 6 czerwca 2000 r. w sprawie równego dostępu kobiet i mężczyzn do urzędów i stanowisk z wyboru zawiera postanowienie dotyczące kar finansowych stosowanych wobec partii, które nie zdołają przedstawić 50% kandydatów każdej z płci.
46. Jeśli chodzi o wybory powszechne, w których metoda głosowania (w dwóch turach) nie może zagwarantować parytetu w każdym okręgu wyborczym, to wymieniona wyżej ustawa przewiduje zmniejszenie alokacji funduszy publicznych dla tych partii, w których różnica pomiędzy liczbą kandydatów każdej płci przekracza 2% ich ogólnej liczby. Zgodnie z tym partia wysuwająca 49% kobiet i 51% mężczyzn nie byłaby ukarana.
47. Skala redukcji nie może przekroczyć 50% sumy pierwszej transzy dofinansowania ze środków publicznych. Np. jeśli partia wysunie tylko 45% kobiet, a więc różnica wynosi 10% (45/55), to jej dofinansowanie zmniejsza się o 5%. Taki mechanizm finansowania umożliwia uniknięcie skutków progowych. Gwarantuje on również otrzymanie co najmniej 50% pierwszej transzy. Na zmniejszeniu dofinansowania dla ukaranych partii nie mogą skorzystać pozostałe partie, ponieważ celem nie jest nagradzanie partii stosujących zasadę parytetu, lecz karanie tych, które tego nie czynią.

Paragraf 5

48. Celem paragrafu 5 jest podkreślenie, że badania i dane statystyczne dowodzą, że tam, gdzie istnieje system proporcjonalnej reprezentacji, często jest łatwiej kobietom osiągnąć większy udział w ciałach politycznych. W ciągu ostatnich trzech dekad znaczny wzrost reprezentacji kobiet nastąpił tam, gdzie istnieją systemy proporcjonalne, podczas gdy tylko niewielkiego postępu dokonano w warunkach dominacji systemów pluralistyczno-większościowych. Wydaje się, że jest to najczęściej spowodowane faktem, iż tam, gdzie jest tylko jeden kandydat, jak w przypadku systemów „pierwszy na liście obejmuje stanowisko”, piastowanie urzędu jest kluczowym czynnikiem wyboru kandydata. Ponieważ obecnie większość kandydatów na stanowiskach stanowią mężczyźni, trudno jest odrzucić ich kandydatury i przeznaczyć ich miejsca dla kobiet. Wydaje się to mniej problematyczne tam, gdzie istnieją listy partyjne, ponieważ partia może spodziewać się zdobycia kilkunastu miejsc w każdym okręgu. Tak więc ordynacje wyborcze wydają się do pewnego stopnia określać strukturę selekcji kandydatów przez partię.
49. Przedziały geograficzne, w obrębie których odbywają się wybory, mogą wpływać na to, czy do bardziej wyrównanej reprezentacji mężczyzn i kobiet prowadzi ordynacja proporcjonalna czy też jednomandatowa. Jeśli proporcjonalny system głosowania obowiązuje „lokalnie” na ograniczonym terytorium geograficznym, wówczas może on być tak samo niekorzystny dla kobiet, jak system jednomandatowy. Tak było w przypadku Francji podczas wyborów parlamentarnych w roku 1986, w których zastosowano system proporcjonalny na poziomie każdego departamentu. Chociaż było więcej kandydatek (24,7% w porównaniu do 11,9% w wyborach 1981 roku, podczas których stosowano system jednomandatowy), odsetek kobiet faktycznie wybranych pozostał bardzo niski (5,9% w porównaniu z 5,3% w 1981 roku). Oparcie ordynacji na departamencie dało wyraźną przewagę kandydatom z solidnym poparciem lokalnym, a tym samym wyróżniającym się kandydatom, którzy już zajmowali więcej niż jedno stanowisko (np. łącząc funkcję członka parlamentu i mera lub członka parlamentu i radnego). W tych okolicznościach przywódcom partyjnym trudniej jest przeforsować na wybieralne miejsca

na liście kobiety-outsiderki niż wówczas, gdy w całym kraju obowiązuje system proporcjonalny (jak w wypadku wyborów europejskich). Wszystkie zmiany lub poprawki muszą więc opierać się na krajowych badaniach dotyczących tej sprawy.¹¹

Paragraf 6

50. W niektórych krajach europejskich uczestnictwo polityczne wykazuje tendencję do „profesjonalizacji”. Oznacza to, że niewielka liczba polityków posiada quasi-monopol, blokując, zwłaszcza kobietom, dostęp do funkcji politycznych. Politycy ci często sprawują dwa lub trzy urzędy jednocześnie. Taki „zawodowy” polityk może być jednocześnie merem miasta, parlamentarzystą i ewentualnie członkiem rządu.

51. Sprawowanie przez tą samą osobę więcej niż jednego stanowiska jednocześnie nie dopuszcza do odnowy w polityce i często stanowi przeszkodę w osiągnięciu zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji w sferze politycznej i publicznej. Co więcej, wydaje się to coraz bardziej nie do pogodzenia z rozwojem demokracji, ponieważ jedna osoba posiada ograniczoną zdolność reprezentowania tak wielkich grup społecznych. Nowoczesna demokracja zakłada wciągnięcie i uczestnictwo możliwie szerokich rzesz społeczeństwa w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych. Ograniczenie liczby stanowisk, które mnogą być sprawowane jednocześnie automatycznie otwiera nowe możliwości partycypacji, zwłaszcza dla kobiet.

52. Tak więc rządy są proszone o rozważenie właściwych posunięć legislacyjnych na tym polu, w miarę możliwości po zbadaniu rzeczywistej sytuacji społecznej. Ministrowie uczestniczący w Czwartej Ministerialnej Konferencji w Stambule w 1997 roku uzgodnili tę zasadę i wezwali partie polityczne do rozważenia podjęcia takich kroków. Jest rzeczą ważną, ażeby rządy poważnie rozważyły uchwalenie tego rodzaju ograniczeń legislacyjnych tam, gdzie istnieje ich potrzeba.

Paragraf 7

53. Jest to ogólny artykuł akcentujący znaczenie doskonalenia warunków pracy wybranych przedstawicieli szczebla lokalnego, regionalnego, ogólnokrajowego i ponadnarodowego. Jeśli nawet wybrani przedstawiciele na szczeblu ponadnarodowym nie mają bezpośredniego wpływu na sprawy wewnętrzne, to mogą proponować środki do podjęcia na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym. Chociaż działalność polityczna jest często bardzo czasochłonna, to jej kompensacja finansowa jest często bardzo niska. W wielu przypadkach praca polityczna, przy czym bynajmniej nie tylko na szczeblu lokalnym, bardziej przypomina pracę wolontariusza niż pracę odpłatną. A przecież, jak powszechnie wiadomo, aktywność polityczna na szczeblu lokalnym stanowi często pierwszy krok w kierunku polityki na szczeblu ogólnokrajowym. Ważna praca polityczna podejmowana na szczeblu lokalnym powinna być właściwie wynagradzana poprzez właściwy system płatności finansowych i doskonalenie pozafinansowego wsparcia polityków lokalnych.

54. Dlatego też rządy powinny rozważyć uchwalenie stosownej legislacji w celu upodobnienia warunków pracy w sferze politycznej – z wyjątkiem ustalania limitów czasowych - do warunków na rynku pracy. Powinna ona przewidywać np. zadośćuczynienie finansowe, prawa emerytalne i prawo do zwolnień do opieki nad

dzieckiem, przyjazne dla rodziny planowanie posiedzeń i rozwój usług publicznych, takich jak opieka na dzieckiem. Tego rodzaju środki uczyniłyby życie polityczne realną opcją dla kobiet, jak też dla mężczyzn.

Paragraf 8

55. Osoby mające obowiązki rodzinne mogą często wahać się czy włączyć się do polityki na poziomie podejmowania decyzji z powodu zmian, jakie to oznacza w ich warunkach pracy. Mogą być bowiem zmuszone do przeprowadzki, porzucenia dotychczasowej pracy bez gwarancji powrotu, mogą również stracić swoje w ciągu 3 lub 4 lat stażu pracy dla uprawnień emerytalnych. Co więcej, parlamentarzystki niekoniecznie mają prawo do urlopu macierzyńskiego i korzystania z zasiłków rodzinnych. Ponieważ zazwyczaj pozycja kobiet w społeczeństwie jest słabsza i ciąży na nich więcej obowiązków rodzinnych, toteż brak jasnej legislacji określającej status wybranych przedstawicieli, jak też usług i ułatwień logistycznych, np. opieki nad dzieckiem, może im bardziej niż mężczyznom utrudniać akceptację roli politycznej.

56. Z drugiej strony, przystosowanie statusu i warunków pracy wybranych przedstawicieli do wymogów współczesnego życia będzie oczywiście również korzystne dla polityków – mężczyzn. Podjęte środki mogą bowiem obejmować nie tylko urlopy macierzyńskie, lecz również rodzicielskie, dzielone po równo pomiędzy ojców i matki i wykorzystywane w miarę potrzeby elastycznie, z uwzględnieniem interesów zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

57. Pierwsza część paragrafu koncentruje się na znaczeniu kroków legislacyjnych, które mają być podjęte, a więc na roli rządów w zapewnieniu uchwalenia nieodzownych aktów prawnych. Druga część natomiast poświęcona jest warunkom pracy w Parlamencie Europejskim, w parlamentach poszczególnych krajów oraz we władzach lokalnych i regionalnych. Ważne jest zwrócenie uwagi na czas trwania posiedzeń i reorganizację metod pracy, aby ułatwić godzenie pracy politycznej i życia prywatnego zarówno kobietom, jak i mężczyznom.

58. Znaczenie kompleksowych środków, które muszą być podjęte na tym polu zostało naświetlone podczas kilkunastu konferencji Rady Europy. Jest o nich mowa w Rekomendacji Rady Europy nr R (96) 5 w sprawie godzenia pracy i życia rodzinnego, zwłaszcza w zasadzie 5, w końcowych dokumentach Czwartej Europejskiej Konferencji Ministerialnej w sprawie Równości Kobiet i Mężczyzn (Stambuł, 1997) oraz 27. Konferencji Europejskich Ministrów do Spraw Rodziny, która odbyła się w Słowenii w czerwcu 2001 roku.

Paragraf 9

59. Główne argumenty na rzecz zrównoważonej reprezentacji obu płci w publicznych ciałach kolegialnych są następujące. W toku prac nad reformami politycznymi/legislacyjnymi w konkretnej dziedzinie, rządy często zwracają się do różnych organizacji, placówek naukowych i przedsiębiorstw o wyznaczenie swoich przedstawicieli. Ma to na celu zapewnienie korzystania z niezbędnej wiedzy i ekspertyz, jak również społecznego konsensusu w danej sprawie. Problem ten jest szeroko omówiony w sprawozdaniu Rady Europy w sprawie pozytywnych działań na rzecz równości kobiet i mężczyzn.¹²

60. Jak dowodzi doświadczenie, procedura nominacji na stanowiska publiczne jest często dyskryminująca wobec kobiet. Organy nominujące często proponują tylko jednego reprezentanta, zazwyczaj mężczyznę, co oznacza, iż gdy dochodzi do tworzenia ciała kolegialnego, rząd nie ma wyboru innego niż nominowanie tej osoby.
61. W celu przeciwdziałania temu zjawisku i zapewnienia równowagi płci w ciałach, zarządach i radach powoływanych na zasadzie nominacji, kilkanaście krajów uchwaliło szczególne rozwiązania prawne. Jednym z pierwszych krajów, które to uczyniły była Norwegia. Dania również uchwaliła regulacje prawne w tym zakresie (zobacz Załącznik IV).
62. Konwencja ONZ w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet (CEDAW, 1979) dopuszcza podjęcie specjalnych środków (zobacz artykuł 4 i 7), Deklaracja Stambulska podkreśla znaczenie równowagi płci w publicznych ciałach kolegialnych, rekomendując rządowi uchwalenie i wdrażanie właściwych środków legislacyjnych i administracyjnych w celu zapewnienia równowagi płci we wszystkich nominacjach dokonywanych przez poszczególnych ministrów, jak i rząd do wszystkich publicznych ciał kolegialnych.

Paragrafy 10, 11 i 12

63. Paragrafy te koncentrują się na roli państwa jako pracodawcy i jako reprezentanta politycznego narodu. Rządy mają podwójną rolę i zobowiązania w promowaniu równości płci. Jako niezależne państwa uczestniczące w społeczności międzynarodowej podpisują i ratyfikują one różne międzynarodowe konwencje, dotyczące m.in. równości płci. W tym charakterze uchwaliły one kilkanaście rekomendacji, programów i planów działania. Trzeba tu w szczególności wymienić Konwencję w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet i Pekińską Platformę Działania. Państwa są prawnie zobowiązane do zapewnienia wdrażania tych międzynarodowych instrumentów zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym. Państwo jest również najczęściej największym pracodawcą w danym kraju, w szczególności ważnym pracodawcą zatrudniającym kobiety. Decyzje podejmowane przez państwa w charakterze pracodawców stanowią przykład dla innych pracodawców w poszczególnych krajach. W tym aspekcie rządy powinny więc odgrywać rolę wzorcową dla innych pracodawców.
64. W paragrafach tych zwraca się do państw o podjęcie środków na rzecz promowania kobiet w celu zapewnienia bardziej zrównoważonej obsady stanowisk decyzyjnych przez kobiety i mężczyzn. Propozycje koncentrują się na środkach zapobiegających możliwej dyskryminacji w kryteriach selekcji na stanowiska decyzyjne, prowadzących do większej przejrzystości, a tym samym demokratyczności w rekrutacji i rozwoju kariery, jak również na obsadzaniu stanowisk decyzyjnych z nominacji w sferze politycznej i publicznej. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej niejednokrotnie podkreślał, że przejrzystość procedur stosowanych przez pracodawców stanowi niezwykle istotny czynnik promowania równości płci.¹³
65. Proponowane środki są zgodne z Pekińską Platformą Działania z 1995 r., jak również z uzgodnionymi wnioskami Specjalnej Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ z 2000 r. oraz z Deklaracją Stambulską przyjętą na 4. Europejskiej Konferencji Ministerialnej w 1997 r. Dotyczą one podejmowania decyzji zarówno w sferze publicznej, jak i politycznej oraz

podkreślają podwójną rolę państw w charakterze pracodawców, jak też w charakterze rządów posiadających obowiązki polityczne.

Paragraf 13

66. W składach większości delegacji narodowych do organizacji i spotkań międzynarodowych dominują mężczyźni, a w niektórych przypadkach delegacje te są złożone wyłącznie z mężczyzn. Jednocześnie decyzje podejmowane na szczeblu europejskim i międzynarodowym mają większy niż przedtem wpływ i zdają się oddziaływać na sytuację ludzi, kobiet i mężczyzn, w sposób bardziej bezpośredni. Jest zatem rzeczą ważną, ażeby w delegacjach zachowana była równowaga kobiet i mężczyzn.

67. Niektóre międzynarodowe instrumenty prawne, zasady i regulaminy zawierają już postanowienia w tym względzie, lecz nie są one jeszcze właściwie wdrażane.

68. Artykuł 8 Konwencji w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet (CEDAW, 1979) przewiduje, że „Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki, aby kobiety, na warunkach równych z mężczyznami i bez żadnej dyskryminacji, miały możliwość reprezentowania swoich rządów w stosunkach międzynarodowych oraz uczestniczenia w pracach organizacji międzynarodowych”.

69. Ponadto, artykuł 4 Konwencji CEDAW dopuszcza podjęcie przez rządy tymczasowych środków specjalnych w celu przyspieszenia faktycznej równości mężczyzn i kobiet.

70. Karta Kongresu Europejskich Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy (CLRAE) przewiduje, że: „skład delegacji każdego państwa członkowskiego w CLRAE powinno zapewniać [...] równoważną reprezentację kobiet i mężczyzn w statutowych ciałach władz lokalnych i regionalnych w kraju członkowskim”. Mimo to CLRAE w 2002 roku składał się z 54 kobiet i 250 mężczyzn jako tytularnych przedstawicieli, co stanowiło 17,8% kobiet, podczas gdy średnia reprezentacja kobiet w radach lokalnych i regionalnych w państwach członkowskich była wyższa.

Paragraf 14

71. Generalnie, w składzie narodowych delegacji na międzynarodowe fora kobiety są niedoreprezentowane. Brak równowagi płci w ciałach mediacyjnych i negocjacyjnych, zwłaszcza w procesie pokojowym lub regulowaniu konfliktów, jest szczególnie uderzający. Mimo artykułu 8 Konwencji CEDAW kobiety są niezwykle rzadko reprezentowane przy stole negocjacyjnym. A przecież kobiety tak jak mężczyźni, jeśli nie bardziej, cierpią na skutek konfliktów zbrojnych. Co więcej, kobiety są bardziej aktywne w oddolnych ruchach na rzecz pokoju w rejonach konfliktów i włączają się aktywnie w odbudowę kraju po zakończeniu konfliktu. Nadszedł czas, ażeby znalazły one swoje miejsce przy stole negocjacyjnym, a ich punkt widzenia był brany pod uwagę jeśli chodzi o formułowanie priorytetów procesu pokojowego, regulacji konfliktów i odbudowy kraju. Rządy powinny zatem rozważyć umacnianie równowagi płci przy desygnowaniu reprezentantów do międzynarodowych zespołów mediacyjnych i negocjacyjnych.

72. Komitet Zarządzający Rady Europy na rzecz Równości Kobiet i Mężczyzn (CDEG) zorganizował we wrześniu 2001 r. seminarium na temat udziału kobiet w zapobieganiu i rozwiązywaniu konfliktów. Celem seminarium było zainicjowanie dyskusji na temat

różnych problemów dotyczących kobiet w tym aspekcie, aktywności kobiet na rzecz pokoju i odbudowy krajów po zakończeniu konfliktu. Zadaniem tego seminarium było również przygotowanie 5. Europejskiej Konferencji Ministerialnej na rzecz Równości Kobiet i Mężczyzn (Skopje, styczeń 2003) na temat „Demokratyzacja, zapobieganie konfliktom i budowa pokoju: perspektywy i role kobiet.” Uczestnicy tego seminarium sformułowali zalecenia, w których m.in. wskazano na znaczenie zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji na wszystkich sferach życia społeczeństwa, w tym w mechanizmach na rzecz zapobiegania i rozwiązywania konfliktów, w ośrodkach decydujących o sprawach wojny i pokoju, i w służbie dyplomatycznej.¹⁴

Paragraf 15

73. Uzasadnieniem wypracowania tej rekomendacji jest fakt, iż kobiety mają często słabszą niż mężczyźni pozycję na rynku pracy. Jednocześnie stanowią one przeważającą większość w pewnych zawodach, zwłaszcza związanych z nauczaniem i opieką. Pracodawcy muszą, zatem rozważyć, jakie środki są konieczne, aby zapewnić, że 03) kobiety te będą 01 mogły w pełni korzystać ze swoich praw obywatelskich, nie tracąc swoich uprawnień z tytułu zatrudnienia, jeśli pragną uczestniczyć w procesach podejmowania decyzji w sferze politycznej lub publicznej. Paragraf ten dotyczy podejmowania decyzji zarówno w sferze politycznej, jak i publicznej, aczkolwiek bardziej odnosi się do tej pierwszej. Rekomendacja definiuje publiczną sferę podejmowania decyzji jako obejmującą publiczne komitety i zarządy. Bardzo często desygnowane do nich osoby potrzebują pewnego czasu zwolnienia z pracy, ażeby być w stanie przyjąć desygnację.

74. W niektórych państwach członkowskich istnieją regulacje dotyczące uprawnień pracobiorców do bezpłatnego urlopu w celu podjęcia pracy w organizacjach międzynarodowych. Regulacje te dotyczą procedur postępowania pracobiorców i pracodawców, jak też określają długość czasu, w ciągu, którego pracobiorca może utrzymać swoje poprzednie zatrudnienie. Inna regulacja istniejąca w niektórych państwach członkowskich dotyczy uprawnień pracobiorców wybranych na stanowiska w związkach zawodowych do urlopów z pracy bez ponoszenia konsekwencji. I tu również regulacje dotyczą procedury i określają limity czasowe. Tego rodzaju regulacje, które gwarantują pracobiorcy urlop na wypełnianie swoich wyborczych zobowiązań bez ponoszenia niekorzystnych konsekwencji, będą korzystne nie tylko dla kobiet, lecz również dla mężczyzn. Mogą one również w ogóle ułatwić udział kobiet i mężczyzn w życiu politycznym.

Paragraf 16

75. Większość Państw Członkowskich Rady Europy utworzyło pewne krajowe mechanizmy instytucjonalne na rzecz promowania równości płci. W Poradniku w sprawie krajowego mechanizmu opublikowanym przez Radę Europy w maju 2001¹⁵ jest on zdefiniowany jako „rządowa, a w niektórych przypadkach parlamentarna struktura instytucjonalna utworzona w celu promowania awansu kobiet i zapewnienia pełnego korzystania przez kobiety z praw człowieka. Jego główną funkcją jest monitorowanie i zapewnienie wdrażania prawa oraz zasady niedyskryminacji i równości kobiet i mężczyzn.”

76. Znaczenie istnienia skutecznego krajowego mechanizmu na rzecz równości płci na możliwie najwyższym szczeblu rządowym podkreśla się zarówno w Pekinńskiej Platformie Działania, jak też i uzgodnionych wnioskach końcowych Specjalnej Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ z czerwca 2000 r., która dokonała oceny postępów dokonanych po Konferencji Pekinńskiej. Krajowy mechanizm odgrywa ważną rolę w informowaniu opinii publicznej zarówno na temat znaczenia zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych, jak o największych barierach stojących przed kobietami. Mechanizm krajowy często dysponuje największą wiedzą i informacjami na temat projektów, które gdzieś już zostały wdrożone i odniosły sukces, ponadto utrzymuje aktywne i bezpośrednie kontakty z pozarządowymi organizacjami kobiecymi. Rządy mogą również powierzyć mechanizmowi krajowemu na przykład takie zadania jak gromadzenie i upowszechnianie danych statystycznych dotyczących obsady stanowisk decyzyjnych przez kobiety i mężczyzn, wywieranie wpływu na społeczeństwo i wdrażanie różnorodnych środków zaproponowanych w niniejszej rekomendacji. Lecz mechanizm krajowy często nie dysponuje koniecznymi środkami finansowymi w celu pełnego wykonywania swojego mandatu. Zatem jest rzeczą ważną, ażeby rządy wspierały i umacniały rolę mechanizmów krajowych zarówno pod względem zasobów ludzkich, jak i finansowych w celu osiągnięcia bardziej zrównoważonego udziału kobiet w procesie podejmowania decyzji.

Paragraf 17

77. W niektórych państwach członkowskich Rady Europy powstały specjalne komisje parlamentarne lub grupy na rzecz praw kobiet i równych możliwości reprezentujące różne kluby parlamentarne. Owe komisje lub grupy tworzą ważny mechanizm na rzecz promowania równości płci, nie mniej istotny we wprowadzaniu perspektywy równości płci do krajowego prawodawstwa i do procesów decyzyjnych w łonie parlamentu (zobacz przykłady w Załączniku V).

78. Paragraf ten dotyczy nie tylko ogólnokrajowych parlamentów. Tego rodzaju komisje lub grupy są również ważne na szczeblu lokalnym, regionalnym i ponadnarodowym (zobacz Załącznik V). Komisja do spraw Równych Możliwości Kobiet i Mężczyzn istnieje w Zgromadzeniu Parlamentarnym Rady Europy. W swej Rekomendacji 1413 (1999) Zgromadzenie Parlamentarne zaleca delegacjom narodowym, aby zachęcały parlamenty do utworzenia takich komisji lub grup parlamentarnych w swoich krajach. Tak więc paragraf 17 wzywa rządy do rozważenia wsparcia takich propozycji na szczeblu międzynarodowym i zachęcenia władz lokalnych i regionalnych do powołania tego rodzaju komisji.

B. Środki wsparcia

Kilka zaproponowanych w tym rozdziale środków mogłoby być wdrażanych bezpośrednio przez rządy w sposób bezpośredni, podczas gdy inne poprzez wspieranie kobiecych lub innych organizacji działających na rzecz promowania równości kobiet i mężczyzn.

Paragraf 18

79. Paragraf ten stanowi ogólne zalecenie dla rządów, aby wspierały za pomocą wszystkich właściwych środków kobiece i inne organizacje działające na rzecz równości płci poprzez realizację programów na rzecz równowagi płci w podejmowaniu decyzji w sferze publicznej i politycznej. W ciągu dziesięcioleci kobiece i inne organizacje działające

na rzecz równości płci były ważnymi aktorami w promowaniu równości płci w społeczeństwie, dowodząc tym samym swojej użyteczności. Ich doświadczenie i powiązania, często ponad podziałami partyjnymi, są bardzo cenne podczas wypracowywania i wdrażania projektów w tej dziedzinie. Jednakże organizacje te nie dysponują częstokroć zasobami kadrowymi i finansowymi umożliwiającymi właściwą realizację swych przedsięwzięć.. Dlatego też rządy powinny rozważyć udzielanie im wsparcia finansowego i motywowanie ich do pracy. Zostało to naświetlone podczas 4. Europejskiej Konferencji Ministerialnej na rzecz Równości Kobiet i Mężczyzn, która odbyła się w Stambule w 1997 r.

80. Unia Europejska uwzględnia kwestię zrównoważonej reprezentacji w życiu politycznym od czasu uchwalenia Czwartego Planu Działania na rzecz Równych Możliwości (1991-1995). Plany działania UE, przewidujące środki wsparcia na tym polu kobiecych organizacji pozarządowych, okazały się bardzo wartościowe. Innym ważnym przykładem jest projekt pod nazwą „Kobiety są w stanie to zrobić” sfinansowany przez rządy Norwegii i zrealizowany w kilku krajach przez specjalną grupę zadaniową na rzecz Paktu Stabilizacji dla Europy Południowo-Wschodniej.

Paragraf 19

81. Celem tego paragrafu jest ustosunkowanie się do często używanego argumentu, że „kobiety nie chcą uczestniczyć w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych”. Tego rodzaju bank danych zapewniłby partiom politycznym i innym instytucjom solidną bazę umożliwiającą wyszukiwanie kobiet, pragnących zaangażować się w podejmowanie decyzji w polityce i życiu publicznym. Deklaracja Stambulska proponuje podjęcie lub wsparcie przez rządy tego rodzaju inicjatywy.
82. Tam, gdzie banki informacji istnieją, dowiedziono, że są one dość pomocne w promowaniu kobiet w życiu publicznym i politycznym. Gdy mężczyźni są promowani lub desygnowani na stanowiska lub do komitetów i zespołów rządowych często wyjaśnia się, że nie można znaleźć żadnych kobiet z właściwymi kwalifikacjami lub doświadczeniem do obsadzenia tych stanowisk. Awansowany lub nominowany mężczyzna był jedyną osobą z właściwym wykształceniem/doświadczeniem. Odpowiedzią na to mogą być banki informacji o potencjalnych kandydatkach na urzędy i funkcje z wyboru lub nominacji. Powiększają one pulę kandydatek i zachęcają rządy do aktywnego współdziałania z istniejącymi sieciami decydentek w poszczególnych obszarach. Jednakże ażeby banki informacji były skuteczne muszą być wykorzystywane przez rządy jako źródło rezerw kadrowych podczas nominowania na stanowiska publiczne. Banki danych muszą być stale uaktualniane. Są one zatem wyśmienitym przykładem projektu, który rząd może powierzyć pozarządowym organizacjom kobiecym lub krajowemu mechanizmowi na rzecz równości. Najnowszy tego rodzaju projekt powstał w Norwegii (zobacz Załącznik VI).

Paragraf 20

83. Uczestniczące we władzach ustawodawczych kobiety często pracują wspólnie ponad podziałami partyjnymi np. w parlamentach ogólnokrajowych. Jest to istotne w takich sprawach, jak uwzględnienie perspektywy płci w procesie uchwalania budżetu. Tworzenie powiązań kobiet sprawujących funkcje z wyboru (ministrów, członków parlamentów, członków samorządów lokalnych i regionalnych) powinno również być możliwe na szczeblu europejskim, zwłaszcza, że obecnie podejmuje się na nim coraz więcej decyzji.

Jednocześnie europejskie kobiety czynnie uczestniczące w polityce stają w obliczu konieczności zmierzenia się z takimi problemami, jak wzrost handlu kobietami i utrzymywanie się przemocy wobec kobiet, jak również przewycięzania przeszkód na drodze uczestniczenia w polityce. Jako kobiety mogą pragnąć wspólnie dyskutować nad tymi problemami, niezależnie od swojego zaplecza politycznego. Tego rodzaju potrzeba została naświetlona na kilkunastu konferencjach i seminariach zorganizowanych przez Radę Europy. Sieci europejskich kobiet już w pewnym stopniu istnieją, np. w łonie takich organizacji, jak Rada Europejskich Miast i Regionów (CEMR) i Międzynarodowa Unia Władz Lokalnych (IULA). Ważne są również powiązania nieformalne. Takie organizacje jak Rada Światowych Liderok, Vital Voices i inne organizują spotkania i seminaria dla kobiet uczestniczących w podejmowaniu decyzji politycznych. Ważne jest, ażeby rządy wspierały takie działania.

Paragraf 21

84. Paragraf ten koncentruje się na kobietach rozważających włączenie się do życia politycznego i publicznego. Jego celem jest wskazanie, że potencjalni legislatorzy i decydenci powinni być wyposażeni w wiedzę o tym, na czym polega udział w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych. Wielu ludzi wkracza w sferę podejmowania decyzji politycznych bez dostatecznych wiadomości na temat tego, jak ona funkcjonuje oraz jakich wymaga umiejętności. Jest to prawdziwe zwłaszcza w odniesieniu do kobiet, z powodu ich stosunkowo niedawnego włączenia się do życia politycznego i publicznego. Dlatego też najbardziej użyteczne byłyby programy kształcenia i „pracy w zespołach cieni” zmierzające do podniesienia ich świadomości i wyposażenia w niezbędne umiejętności do udziału w polityce. Większa wiedza o życiu politycznym, programy kształcenia, programy szkoleniowe wzmacniające pewność siebie, zdolności przywódcze i radzenia sobie z mediami, przygotowujące kobiety do działalności politycznej są więc niezwykle potrzebne, ponieważ pozwalają kobietom zrozumieć funkcje publiczne i przygotować się do nich, łącznie z nabyciem umiejętności kontaktów z prasą. Siła przekazu medialnego jest bowiem niepodważalna. Dlatego też jest niezwykle ważne, ażeby kobiety kandydujące do organów ustawodawczych i już do nich wybrane wiedziały, jak wykorzystywać media do przekazywania swoich poglądów opinii publicznej. Podobne środki mogą również być użyteczne w przygotowaniu i wzmocnieniu umiejętności kobiet obejmujących wysokie stanowiska w służbie cywilnej.

85. W paragrafie tym proponuje się konkretne środki, które mogą być podjęte w celu włączenia większej liczby kobiet do procesu podejmowania decyzji politycznych i publicznych. Ważne jest, aby programy osiągania kolejnych szczebli kariery obejmowały jej planowanie, szkolenie i przekwalifikowanie, pomagając kobietom w planowaniu ścieżek kariery, w umacnianiu swoich pozycji zarówno w polityce, jak i w życiu publicznym i zwiększając ich szanse na uzyskanie stanowisk decyzyjnych.

86. Programy awansu zawodowego (1999) mogą być wykorzystywane jak konkretne działania pozytywne na rzecz likwidacji nierównowagi pomiędzy mężczyznami i kobietami w procesie decyzyjnym zarówno w sferze politycznej, jak i publicznej. Tradycyjne poglądy społeczne i kulturalne często stają na przeszkodzie pełnej realizacji przez kobiety swych umiejętności, a jednocześnie społeczeństwo traci na skutek nie wykorzystania w całej pełni wkładu kobiet.

Paragraf 22

87. Szybki rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych sprawił, iż w ostatnich latach stają się one coraz ważniejsze w budowaniu kontaktów, komunikowaniu się i tworzeniu sieci. Jest, zatem sprawą nader istotną, ażeby kandydatki do urzędów politycznych i wybrane przedstawicielki miały, co najmniej te same możliwości jak mężczyźni w zakresie dostępu do tych technologii i ich wykorzystywania..

Paragraf 23

88. Młodzi ludzie często traktują jako oczywisty fakt, iż w Europie nie ma już problemów z równością płci. Młodzi mężczyźni mogą również czuć się zagrożeni przez dobrze wykształcone młode kobiety i sądzić, że zajmują one miejsca, do których oni sami byliby predestynowani. Dlatego też bardzo ważne jest to, aby zarówno młode kobiety, jak i młodzi mężczyźni rozumieli, iż zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w życiu politycznym i publicznym jest korzystny dla społeczeństwa.

89. Jak wskazano w Pekińskiej Platformie Działania, niezbędny jest równy dostęp do systemu edukacji i otrzymania kwalifikacji, o ile więcej kobiet ma się stać orędowniczkami zmian? W niektórych krajach równość w dostępie do edukacji jest ciągle niewystarczająca. Programy i materiały nauczania pozostają w dużym stopniu tendencyjne ze względu na płeć i rzadko wrażliwe na specyficzne potrzeby dziewcząt i kobiet. Wzmacnia to tradycyjne role żeńskie i męskie, pozbawiając kobiety szans na pełne i równe partnerstwo w społeczeństwie.

90. Obywatelstwa trzeba się uczyć. W stabilnym systemie demokratycznym jest nieodzowne, ażeby ludzie rozumieli demokratyczne zasady podejmowania decyzji, popierali je i uczestniczyli w tym systemie. Tak, więc zdobycie wiedzy o demokracji, wspierających ją instytucjach, regułach rządzących systemem politycznym i roli w nim każdej osoby, jak również znajomość historii współczesnej – wszystko to tworzy fundament edukacji obywatelskiej i edukacji na rzecz obywatelstwa. Niemniej jednak, aczkolwiek niezbędny, ten proces uczenia się nie jest sam w sobie wystarczający, aby ukształtować obywatela. Edukacja na rzecz obywatelstwa, mająca na względzie rozwój wiedzy i kompetencji do postulowania rozwiązań, reagowania na zmiany i do rozwijania partnerstwa, musi zatem być zapewniona przez szkoły jako przesłanka pełnego praktykowania obywatelstwa w kontekście demokratycznym. Przede wszystkim, edukacja obywatelska oraz edukacja na rzecz obywatelstwa są ściśle związane z tworzeniem demokratycznej kultury szkolnej. Przez tworzenie kontekstu uczenia się umożliwiającego młodym ludziom rozwijanie i praktykowanie demokratycznego obywatelstwa i przez uznanie młodych ludzi za obecnych, a nie dopiero przyszłych, orędowników zmiany społecznej. Przez realizację projektów, które zachęcają do wykazywania inicjatywy, stymulują dążenie do osiągania umiejętności i wiedzy, projektów, które ustanawiają więź pomiędzy uczeniem się a realnym życiem uwzględniających zainteresowania młodych ludzi i pytania, które nurtują nasze społeczeństwa.

91. Edukacja obywatelska i edukacja na rzecz obywatelstwa powinny, zatem stanowić część procesu szkolnego i bezpośrednio obejmować kwestię tożsamości płci, ażeby pobudzać zainteresowanie w uczestniczeniu, zaznajamiać dziewczęta i chłopców z procesem podejmowaniem decyzji politycznych i publicznych oraz promować demokratyczne obywatelstwo w kategoriach partnerstwa płci.

92. Edukacja ta wymaga całego wachlarza zmian w procesie edukacji, w programach i w kulturze szkolnej. Przede wszystkim równość, wespół z innymi, kluczowymi dla demokracji kwestiami, takimi jak kształcenie na rzecz pokoju, na rzecz obowiązków obywatelskich w sferze publicznej i prywatnej, na rzecz zróżnicowania i relacji międzykulturowych nie mogą być postrzegane jako akcesoria. Muszą one tworzyć część podstawowej legislacji dotyczącej systemów nauczania jako cele do osiągnięcia i w ten sposób włączone do szkolenia nauczycieli. Nie mogą być odseparowane od innych przedmiotów i pracy pedagogicznej w szkole.
93. Szkoła nie istnieje w izolacji od społeczeństwa i przekazuje jego wzorce. Społeczeństwo cechuje dyskryminacja kobiet i dominacja, jakiej doświadczają, a wzorce te są logicznie odtwarzane przez szkołę. W konsekwencji brak formalnej dyskryminacji nie wystarcza do zapewnienia, że system szkolny stanowi de facto medium na rzecz równości. Tylko poprzez promowanie rzeczywistej koedukacji w ciągu całego procesu nauczania można zapewnić równość pomiędzy dziewczętami i chłopcami, przygotowując ich w ten sposób do roli w pełni dojrzałych obywateli. Włączenie równości na wszystkich poziomach systemu szkolnego jest nieodzowne w celu promowania wśród młodych ludzi zasad sprawiedliwości i uczestnictwa, które są potrzebne dla efektywnego demokratycznego obywatelstwa, partnerstwa kobiet i mężczyzn w sferze prywatnej i publicznej oraz demokracji. Jest to ciągle dalekie od stania się normalną praktyką w systemach edukacyjnych.
94. Wybory dokonywane przez przedstawicieli obu płci jeśli chodzi o edukację, aktywność zawodową, styl życia są obiektem silnej presji kulturowej ze strony stereotypów ról żeńskich i męskich. Znajdują one reperkusje w podziale zadań i obowiązków rodzinnych pomiędzy kobietami i mężczyznami, podziale ról na rynku pracy oraz uczestnictwie kobiet i mężczyzn w całokształcie życia społecznego, a zwłaszcza w procesach decyzyjnych. Edukacja równościowa musi zatem stanowić kluczową część edukacji na rzecz demokratycznego społeczeństwa.

Paragrafy 24 i 25

95. Partie polityczne w Europie stają w obliczu braku uczestnictwa młodzieży. W szeregach partii politycznych znajduje się coraz mniej młodych ludzi, a jeszcze mniej aktywnie uczestniczy w ich działalności. To narastające wycofywanie się zagraża odnawianiu się grona polityków i pozbawia ich kreatywności.
96. Nie oznacza to jednak, że młodzi ludzie nie wykazują troski o problemy dotyczące społeczeństwa. Generalnie, młodzi ludzie, a zwłaszcza młode kobiety, są bardziej skłonni działać raczej w stowarzyszeniach i organizacjach pozarządowych niż w partiach i organizacjach politycznych, ponieważ stwarzają one bardziej elastyczne możliwości udziału w rozwiązywaniu rzeczywistych problemów, które dotyczą młodych ludzi, i w które czują się oni bardziej zaangażowani. Młodzi ludzie również w innych formach ujawniają swoje zainteresowania sprawami publicznymi i politycznymi, takich jak: demonstracje, podpisywanie petycji, itd.
97. Oficjalny system edukacji nie może w pojedynkę sprostać wymogom jakie tworzą szybkie zmiany społeczne, polityczne i ekonomiczne w społeczeństwie i powinien być wzmocniony przez praktykę edukacji nieformalnej. Organizacje młodzieżowe zawsze były

uważane za głównych ekspertów w edukacji nieformalnej i mają na tym polu duże osiągnięcia .

98. W organizacjach młodzieżowych i lokalnych, młodzi ludzie mają możliwość odkrywania, analizy i zrozumienia wartości i ich implikacji oraz budowania indywidualnego zbioru wartości, którymi będą się kierować w swoim życiu. Prowadzą oni obozy pracy i spotkania, rekrutują ochotników, zbierają fundusze, zarządzają rachunkami bankowymi, rekrutują i zarządzają personelem, udzielają porad i wsparcia psychologicznego rówieśnikom, organizują działalność sportową i festiwale kulturalne, interweniują w sprawach dotyczących ich społeczności oraz lobują w instytucjach na rzecz zmian społecznych. Wszystkie te działania organizacji pozarządowych umożliwiają młodym ludziom zdobycie umiejętności przywódczych i ważnego doświadczenia praktycznego w procesie demokracji, podejmowania decyzji i odpowiedzialnego, demokratycznego przywództwa.
99. Młodzi ludzie, aczkolwiek obecni w stowarzyszeniach, są jednak niedoreprezentowani w ich ciałach decyzyjnych. Ich opinie i potrzeby mogą zatem nie być brane pod uwagę w zamierzeniach tych stowarzyszeń. Są oni również pozbawieni możliwości zdobycia doświadczenia w podejmowaniu decyzji.
100. Członkostwo młodych ludzi, a zwłaszcza młodych kobiet, w stowarzyszeniach powinno zatem być promowane i stymulowane. Organizacje młodzieżowe należy zachęcać do zapewnienia zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn w ich ciałach decyzyjnych.

Paragraf 26

101. Społeczności imigrantów i mniejszości etnicznych są często reprezentowane niemal wyłącznie przez mężczyzn, gdy dochodzi do podjęcia dyskusji ich stanowiska, interesów i problemów ze społecznością gospodarzy. Jednocześnie, gdy rozstrzygane są sprawy dotyczące ogółu kobiet, głosy tych grup kobiet są rzadko wysłuchiwane. Oznacza to, że cierpią one z powodu podwójnej dyskryminacji - zarówno jako specyficzna grupa kobiet, jak również w stosunku do mężczyzn w ich społeczności.
102. A zatem paragraf ten wskazuje na potrzebę włączenia imigrantek, kobiet ze społeczności mniejszości etnicznych i kulturowych, do procesu podejmowania decyzji w celu zapewnienia, iż ich specyficzne potrzeby, interesy i warunki będą brane pod uwagę na równi z potrzebami, interesami i warunkami mężczyzn z tych społeczności i oraz ogółu kobiet. Ich udział w podejmowaniu decyzji, oznaczający obecność w komisjach tworzonych na szczeblu lokalnym i ogólnokrajowym, może być również korzystny dla społeczeństwa jako całości, ponieważ przyczyni się do umocnienia spójności społecznej i wsparcia dialogu między kulturami i religiami.
103. Termin „mniejszość etniczna” powinien być zdefiniowany przez każdy kraj z osobna, ponieważ nie jest on zdefiniowany w jakiegokolwiek konwencji praw człowieka. Podejście i metody podejmowane w celu podniesienia statusu kobiet ze społeczności imigrantów oraz mniejszości etnicznych i kulturowych są często analogiczne do środków podejmowanych w celu promowania kobiet w ogóle. Celem jest tutaj włączenie pewnych grup kobiet, co oznacza, że używane metody będą przystosowane do ich szczególnych potrzeb.

104. Propozycja ta dotyczy wszystkich właściwych szczebli podejmowania decyzji zgodnie z legislacją poszczególnych krajów.

Paragraf 27

105. W niektórych krajach partie polityczne opracowały strategie, które wywarły wpływ na inne partie. Rządy mogłyby odegrać aktywną rolę w zachęcaniu partii politycznych do podjęcia strategii lub specjalnych metod mających na celu zwiększenie prawdopodobieństwa wyboru kobiet. Rządy mogłyby udzielać partiom politycznym wsparcia i doradztwa w tym zakresie. Krajowe mechanizmy na rzecz równości mogą odgrywać aktywną rolę we wdrażaniu treści tego paragrafu. Sprawą każdej partii politycznej jest opracowanie własnej strategii, lecz istotne znaczenie posiada dostarczenie informacji, dotyczących możliwych do zastosowania różnego rodzaju środków motywacyjnych, takich jak zagwarantowanie pewnego minimalnego udziału procentowego kandydatów i wybranych przedstawicieli każdej płci, programy szkoleniowe i mentorskie skierowane do kobiet i przyczyniające się do ich widoczności w partii, a tym samym dawanie przykładu do naśladowania. Zachęty ze strony rządu mogłyby również polegać na wsparciu finansowym, udzielanym organizacjom kobiet w obrębie partii politycznych (zobacz również: wyjaśnienie do paragrafu IV) (zobacz przykłady w Załączniku VII).

Paragraf 28

106. Udział kobiet w organach decyzyjnych organizacji pracodawców i robotników przez długi czas było bardzo niewielki, nawet mniejszy niż w sferze politycznej. Podczas gdy kobiety stanowią blisko połowę siły roboczej we współczesnym społeczeństwie, są one jednak nieobecne ani przy stole negocjacji, ani na stanowiskach decyzyjnych. Ponieważ partnerzy społeczni wydają się nie zawsze poświęcać dostateczną uwagę sprawie zrównoważenia reprezentacji płci, ważną rolę w zachęceniu ich do tego mają do odegrania rządy. Można to uczynić poprzez finansowe wsparcie programów na rzecz kobiet zainicjowanych przez związki zawodowe i/lub organizacje pracodawców. Programy te miałyby na celu wzmocnienie sytuacji kobiet i zwiększenie ich szans na uzyskanie stanowisk decyzyjnych, a tym samym promowanie bardziej zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w obrębie organizacji. Różnorodne środki zaproponowane w powyższych paragrafach na rzecz zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w życiu publicznym i politycznym mogłyby być wykorzystywane przez kobiety również w organizacjach pracodawców i pracobiorców, a także przez inne potencjalne decydentki. Sprawowanie funkcji w tych organizacjach stanowi często ważny etap na drodze ku objęciu funkcji decyzyjnych w sferze publicznej i politycznej.

Paragraf 29

107. Rządy są prawnie zobowiązane do zapewnienia równości płci zarówno w obrębie struktur rządowych, jak też w całym społeczeństwie. W państwie demokratycznym istnieją jednak ograniczenia jeśli chodzi o środki, jakie może podjąć rząd oraz prawne zobowiązania, jakie może on narzucić prywatnym przedsiębiorstwom i stowarzyszeniom. Wsparcie lub korzyści finansowe dla prywatnych przedsiębiorstw, które wykazują zaangażowanie w równość płci - to przykłady środków, jakie mogą podjąć rządy w celu

zapewnienia wykonywania ich prawnego zobowiązania i politycznego celu na polu równości płci. W wielu krajach uzyskanie przez przedsiębiorstwa i stowarzyszenia pewnych korzyści (rozstrzygnięć fiskalnych, grantów publicznych lub kontraktów rządowych) zależy od spełniania przez nie pewnych statutowych zobowiązań. Jednym z tych zobowiązań mogłaby być, tam gdzie to możliwe, zrównoważona reprezentacja mężczyzn i kobiet w ich organach zarządzających.

108. W niektórych państwach członkowskich Rady Europy zarówno przedsiębiorstwa państwowe, jak i prywatne są zobowiązane na mocy prawa do wdrożenia programów na rzecz równości płci w ramach ich ogólnej polityki personalnej. Rządy muszą zapewnić podjęcie przez poszczególne przedsiębiorstwa lub stowarzyszenia skutecznych środków zmierzających do zapewnienia zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn na stanowiskach decyzyjnych wszystkich szczebli. Ma to szczególne znaczenie, gdy przedsiębiorstwa lub stowarzyszenia świadczą usługi publiczne lub wdrażają politykę państwową.

Paragraf 30

109. Paragraf ten koncentruje się na uświadomieniu opinii publicznej znaczenia zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn w procesie podejmowaniu decyzji. Odnosi się on głównie do procesu decyzyjnego w sferze politycznej, ale dotyczy również podejmowania decyzji w sferze publicznej, w szczególności komitetów rządowych, stanowisk publicznych, o których obsadzie decydują rządy. Życie polityczne jest ciągle zdominowane przez mężczyzn, którzy stanowią przeważającą większość osób, sprawujących publiczne funkcje decyzyjne. Uzdolnione kobiety często nie są selekcjonowane do ubiegania się o stanowiska publiczne lub nie są desygnowane do komitetów rządowych lub na stanowiska z nominacji, ponieważ nie cieszą się zaufaniem osób odpowiedzialnych za proces selekcji. Osoby te częstokroć nie uznają bowiem podejmowania decyzji jako roli odpowiedniej dla kobiet. Twierdzi się przy tym często, iż dyskryminacja kobiet jest spowodowana brakiem zaufania opinii publicznej do kobiet w tym samym stopniu, co wobec mężczyzn na stanowiskach decyzyjnych.

110. U źródeł niedoreprezentacji kobiet leży wiele czynników natury historycznej, kulturowej, socjologiczno-ekonomicznej takich jak wizerunek kobiet w mediach, wykorzystanie seksistowskiego języka, lecz również czynniki natury politycznej - jak kryteria selekcji i procesy zachodzące w partiach politycznych opierających się na wartościach męskich. Tradycyjny podział ról kobiet i mężczyzn stanowi dodatkową przeszkodę, ponieważ przekazywane wzorce są nie tylko integrowane przez jednostki, lecz również nakładają się na organizację społeczeństwa.

111. Podejście ogółu społeczeństwa posiada ogromne znaczenie i może wytworzyć zarówno negatywny, jaki i pozytywny wpływ na osiąganie zrównoważonego uczestnictwa kobiet i mężczyzn. Negatywny wpływ ma miejsce wówczas, gdy nie ufa ono kobietom jeśli chodzi o podejmowanie decyzji publicznych i politycznych, a tym samym bezpośrednio i/lub pośrednio sprzyja bierności rządów, a nawet do niej zachęca. Natomiast wpływ pozytywny ma miejsce wówczas, gdy domaga się ono zmiany, pośrednio, np. poprzez wyniki badania opinii publicznej lub głosowania i bezpośrednio, gdy głosi znaczenie dzielenia władzy pomiędzy mężczyzn i kobiety.

112. Kampanie podnoszenia świadomości adresowane do ogółu społeczeństwa mające na celu zmianę tradycyjnych dyskryminacyjnych poglądów na temat kobiet przynoszą dobre rezultaty. Kampanie te mogą koncentrować się na wyjaśnianiu, dlaczego cel osiągnięcia zrównoważonej partycypacji jest tak ważny i jaki ma to związek z rzeczywistą demokracją bądź na tłumaczeniu atrybutów takiej demokracji i przesłanek jej osiągnięcia.¹⁶

Paragraf 31

113. Sposób, w jaki role żeńskie i męskie są ciągle przekazywane w większości naszych społeczeństwach tradycyjnie ukazuje mężczyzn jako udzielających się w sferze publicznej, a kobiety – jako opiekujące się rodziną w sferze domowej.

114. Małżeństwo i posiadanie dzieci mogą stanowić mankament dla kobiet, które pragną aktywnie uczestniczyć w życiu publicznym i politycznym. Fakt, że większość mężczyzn poświęca mało czasu zajęciom w rodzinie i obowiązkom domowym sprzężony z tradycyjnym podziałem ról obu płci, brak odpowiedniej infrastruktury wspomagającej rodzinę oraz niskie płace większości kobiet, sprawia iż nie mogą one korzystać z koniecznego wsparcia, może w sposób negatywny wpływać na ich uczestnictwo.

115. Niemniej jednak uczestnictwo w życiu politycznym i publicznym wymaga nie tylko dobrej logistyki, implikuje ono również istnienie dobrego klimatu psychologicznego wsparcia ze strony rodziny, które umożliwi kobiecie lepiej wykorzystać czas i nie mieć poczucia winy z powodu poświęcania zbyt małej ilości czasu rodzinie lub takiego wymiaru czasu, które społeczeństwo uznaje za właściwy.

116. Wiele państw członkowskich przyznaje, że pogodzenie życia zawodowego i prywatnego stanowi decydującą kwestię w osiągnięciu równości pomiędzy kobietami i mężczyznami. Tym niemniej rosnącej integracji kobiet na rynku pracy nie zawsze towarzyszy proporcjonalne uczestnictwo mężczyzn w wykonywaniu obowiązków rodzinnych i domowych, co stwarza większe trudności kobietom pragnącym skorzystać ze swojego prawa do udziału w podejmowaniu decyzji w sferze publicznej i politycznej.

117. W przeciwieństwie do tego, co zwykle się uświadamia i przekazuje w naszych społeczeństwach, sfera publiczna i sfera domowa są nierozdzielne. Nie możemy zatem ignorować politycznej natury rodziny i znaczenia sprawiedliwości w życiu prywatnym. To, co dzieje się w sferze prywatnej jest wysoce polityczne i administracja publiczna powinna interweniować, gdy funkcjonowanie sfery prywatnej ujawnia pogwałcenie praw człowieka, zwłaszcza prawa do uczestnictwa. Społeczna debata dotycząca kwestii równości i uczestnictwa prowadząca do podważenia tradycyjnego podziału ról na żeńskie i męskie, uwrażliwiająca mężczyzn na ich obowiązki rodzinne i domowe i na korzyści, które mogą z tego wynikać dla nich i dla społeczeństwa, mogą przyczynić się do stworzenia lepszych warunków dla uczestnictwa kobiet.

Paragraf 32

118. Paragraf ten ogniskuje się na podnoszeniu świadomości poszczególnych grup w sprawach znaczenia zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn dzięki organizacji specjalnych kampanii. Powinny być one adresowane głównie do polityków i partnerów społecznych, jak również osób, które rekrutują potencjalnych decydentów oraz nominują

decydentów politycznych i publicznych. Wzrost świadomości tych, którzy mają władzę i możliwość dokonywania zmian posiada żywotne znaczenie. Podobnie, jak paragraf 30, paragraf ten dotyczy głównie podejmowania decyzji politycznych i publicznych w odniesieniu do rządowych ciał kolegialnych i stanowisk obsadzanych przez rząd.

119. Jednakże paragraf ten nie ogranicza się do wspomnianych grup społecznych. Tam, gdzie jest to konieczne, należy rozważyć podjęcie ogólnokrajowych kampanii świadomościowych skierowanych do innych grup. Jedną z nich mogą być same kobiety, zwłaszcza w tych krajach, gdzie szeroko praktykuje się „głosowanie rodzinne” (zobacz paragrafy 2 i 3 postanowień rekomendacji). Sprawą o żywotnym znaczeniu jest uświadomienie kobietom, że ich głosy posiadają siłę. Inną grupę może stanowić młodzież, która często posiada niewielkie zaufanie do decydentów politycznych.

Paragraf 33

120. Celem tego paragrafu jest podkreślenie, że ministrowie i inne osoby na stanowiskach kierowniczych muszą wiedzieć, co to jest równość płci i uświadamiać sobie fakt, że kobiety i mężczyźni prowadzą w pewnym stopniu różne życie, a zatem mogą mieć różne doświadczenia, różne potrzeby i priorytety. Jest to ważnym argumentem na rzecz znaczenia podziału władzy pomiędzy kobiety i mężczyzn jako przesłanki prawdziwej demokracji. Jest zatem sprawą o kluczowym znaczeniu organizowanie interaktywnych seminariów prezentujących dane statystyczne dotyczące życia kobiet i mężczyzn, poświęconych włączaniu perspektywy równości płci do podejmowania decyzji politycznych i wszystkich decyzji rządowych, prezentujących prawne zobowiązania rządów i politykę rządową na tym polu. Przykłady takich inicjatyw znajdują się w poradniku na rzecz zrównoważonego podejmowania decyzji politycznych autorstwa prof. Alison Woodward.

Paragraf 34

121. Paragraf ten zaleca rządowi wspieranie organizacji pozarządowych i placówek badawczych, pod względem finansowym lub w inny sposób w ich badaniach dotyczących udziału kobiet w procesie decyzyjnym i wpływie, jaki wywiera on na proces podejmowania decyzji i otoczenie. Badania na tym polu są ważne, ponieważ stwarzają one bazę dla mierzenia osiąganego postępu i wyznaczania celów. Jednocześnie umożliwiają one ocenę obecności lub nieobecności kobiet.

122. Często zadawanym pytaniem jest, czy uczestnictwo kobiet w procesie podejmowania decyzji politycznych i publicznych „wnosi cokolwiek nowego”. Zrównoważona reprezentacja kobiet i mężczyzn w procesie podejmowania decyzji politycznych i publicznych jest kwestią sprawiedliwości samą w sobie i nie wymaga uzasadnienia. Niezależnie od tego badania nad tym problemem potwierdzają, iż wzrost uczestnictwa kobiet wnosi odmienne idee, interesy i punkt widzenia do procesu decyzyjnego i otoczenia. Nie można oczekiwać od rządów prowadzenia takich badań, ale mogą one aktywnie wspierać organizacje i instytuty, które je prowadzą.

Paragrafy 35 – 38

123. Badanie przeszkód, które nie pozwalają kobietom włączyć się do procesów podejmowania decyzji politycznych i publicznych, pozwala na zrozumienie problemów i

uzasadnienie potrzeby podjęcia wszechstronnych środków. Rządy powinny promować badania nad procesem podejmowania decyzji zarówno w sferze politycznej, jak i publicznej. Obszary te różnią się pod wieloma względami. Dlatego też przeszkody, z którymi stykają się kobiety, są również różne.

124. Badania opinii publicznej dotyczące preferencji wyborczych kobiet i mężczyzn mogą wyjaśnić wpływ, jaki wywierają wyborcy swoimi głosami na partie polityczne – takie badania zmierzają do ustalenia czy w preferencjach partyjnych uczestników wyborów istnieje różnica w zależności od płci. Jeśli istnieje różnica pomiędzy kobietami i mężczyznami odnośnie tego, jakie partie są skłonni popierać, może byłoby interesujące dla tych partii te (i głosujących) zrozumienie, jaka jest tego przyczyna. Badanie takie może zwrócić uwagę na polityczne priorytety partii oraz na to, w jakim stopniu są one postrzegane jako reprezentujące interesy kobiet i interesy mężczyzn. Te i inne badania wymagają funduszy, dlatego też konieczne jest wsparcie finansowe badań procesów podejmowania decyzji politycznych i publicznych z perspektywy płci w celu umożliwienia zrozumienia problemów, interesów, uczestnictwa oraz reprezentacji kobiet i mężczyzn w obszarze podejmowania decyzji w danym kraju.
125. Doprowadzenie do zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w procesie decyzyjnym wymaga zrozumienia okoliczności – indywidualnych, kontekstualnych i systemowych – które utrudniają pełne uczestnictwo kobiet w życiu politycznym i publicznym. Zrozumienie tych barier umożliwi podjęcie polityki i procedur, które usuną te przeszkody i będą promować uczestnictwo kobiet we władzy na równi z mężczyznami. Publikacja wyników takich badań pomaga organizacjom pozarządowym, partiom politycznym i innym zainteresowanym grupom w ustalaniu celów i specyficznych strategii zmierzających do przezwyciężenia braku równowagi w udziale kobiet i mężczyzn w procesie decyzyjnym.
126. Kobiety są często szczególnie aktywne w sferze socjalnej i wolontariacie. W istocie dość często zaangażowanie w działania na rzecz społeczności lokalnej jest dla wielu kobiet pierwszym krokiem na drodze do sfery polityki. W wielu wypadkach sfera socjalna i wolontariat stanowią obszar gospodarczy rządzący się własnymi prawami. Mogą do nich wpływać znaczące fundusze z różnych źródeł publicznych i prywatnych, jednocześnie mogą oferować znaczne możliwości zatrudnienia posiadać unikalną i złożoną strukturę zarządzania. Jednakże bardzo często, mimo zaangażowania się kobiet w sprawy swych społeczności lokalnych, ich obecność w szeregach decydentów w organizacjach działających w sferze socjalnej oraz w wolontariacie jest bardzo niewielka. W warunkach rosnącego znaczenia sfery socjalnej i wolontariatu jako trzeciego partnera w triadzie decyzyjnej w sferze ekonomicznej, politycznej i socjalnej, jest rzeczą ważną badanie partycypacji i obecności kobiet w procesie decyzyjnym w tej sferze w celu identyfikacji przeszkód ich udziału w strukturach zarządzania i ich przezwyciężania za pomocą właściwych inicjatyw.
127. Wyniki prowadzonych obecnie badań nad stylem przywództwa kobiet i mężczyzn sugerują, że istnieją pomiędzy nimi możliwe do zidentyfikowania różnice, jeśli chodzi o sposób negocjowania, priorytety polityczne i metody pracy w parlamencie. Inne badania natomiast sugerują, że ciała ustawodawcze, które nadają dominujące znaczenie męskim normom i męskiemu stylowi życia są miejscami trudnymi do pracy dla kobiet. Jeśli kobiety mają być zachęcane do uczestnictwa w ciałach przedstawicielskich, ważne znaczenie ma utworzenie ośrodka naukowego, który zbada różnice w percepcji,

zachowaniu, ambicjach, priorytetach i oczekiwaniach parlamentarzystów i parlamentarzystek w celu lepszego zrozumienia tego, jak pracują ciała legislacyjne, jak uczynić ich pracę bardziej efektywną oraz bardziej atrakcyjną dla kobiet i mężczyzn.

Paragrafy 39 – 41

128. Media mają do odegrania ważną rolę w demokratyzacji społeczeństwa. Chociaż niezależność mediów odgrywa rolę kluczową, jednak dziennikarzy i innych pracowników środków masowego przekazu należy uświadamiać o ich obowiązkach w dziedzinie prezentacji bezstronnych i niestereotypowych wizerunków kobiet i mężczyzn.

129. Paragraf 41 został zapożyczony z Pekinńskiej Platformy Działania. Chociaż w ostatnim dziesięcioleciu liczba dziennikarek znacząco wzrosła, jednak stanowią one raczej margines w ciałach wymienionych w paragrafie i mają niewielki wpływ na politykę mediów jako takich.

130. Od czasu IV Światowej Konferencji na rzecz Kobiet niewiele zostało zrobione przez rządy i media wielu krajów w celu rozwiązania problemu wizerunku kobiet w mediach. W kwietniu 2002 roku Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy uchwaliło rekomendację w sprawie wizerunku kobiet w mediach, wzywając rządy do uchwalenia i realizacji polityki wymierzonej w seksistowskie i stereotypowe wizerunki oraz utworzenia więcej ośrodków monitorujących.¹⁷

131. W kilku krajach zorganizowano kampanie mające na celu przekonanie dziennikarzy i redaktorów, że ich podejście do kwestii płci nie zawsze jest neutralne (zobacz przewodnik dotyczący strategii podnoszenia świadomości przygotowany przez prof. Alison Woodward.⁶). Dziennikarze powinni być przeszkoleni w sprawach równości płci w celu promowania bardziej zrównoważonego wizerunku kobiet i mężczyzn w mediach.

132. Paragraf 41 traktuje o sprawie zapewnienia równej widoczności w mediach kandydatek i kandydatów oraz wybranych przedstawicieli. Podczas kampanii wyborczych, tematy poruszane przez media i czas przeznaczony dla kandydatek i kandydatów mogą mieć wpływ na wyniki wyborów. W Szwajcarii przeprowadzono badanie na temat sposobu prezentowania kandydatek przed wyborami federalnymi jesienią 1999 roku (zobacz poradnik strategii podnoszenia świadomości). Rządy powinny wspierać inicjatywy podejmowane w celu analizowania procedur wyborczych z perspektywy równości płci.

C. Monitoring

Paragrafy 42 i 43

133. Głównym celem tych dwóch i następujących paragrafów jest zwrócenie uwagi rządów na fakt, że podstawą całej pracy na rzecz postępu w równouprawnieniu jest, jak dotąd, rzetelna ocena i monitorowanie dokonanych osiągnięć. Właśnie na bazie tej wiedzy i oceny rząd ustala nowe cele i inicjuje nowe programy. Implikuje to zapewnienie porównywalnych danych segregowanych ze względu na płeć, jak również utworzenie specjalnych instytucji (rzeczników, obserwatoriów) lub specjalnych ogniw w strukturze krajowego mechanizmu odpowiedzialnych za śledzenie polityki rządowej na tym polu. Przykładem takiego ośrodka monitorującego jest obserwatorium parytetowe we Francji.¹⁸

134. Apeluje się więc do rządów, aby rozważyły ustalenie i zastosowanie wskaźników służących monitorowaniu i ocenie postępu osiąganego na polu zrównoważonego uczestnictwa kobiet i mężczyzn w procesie decyzyjnym, zarówno w życiu politycznym, jak i publicznym. Zastosowanie ich pozwoliłoby na opracowanie sprawozdania porównywalnego z innymi krajami.

Paragraf 44

135. Wskaźniki zaproponowane w tym paragrafie dają wskazówkę odnośnie zakresu podejmowania decyzji politycznych i publicznych. Wskaźniki te są zasugerowane w ten sposób, ażeby rządy mogły zgromadzić podstawowe dane na temat składu osobowego decydentów politycznych i publicznych, śledzić zachodzące w nim w miarę upływu czasu zmiany, ułatwiać analizę profilu decydentów w poszczególnych krajach i dokonywać porównań pomiędzy krajami.

136. Liczba przedstawicielek i przedstawicieli wybranych z ramienia poszczególnych partii politycznych jest wskaźnikiem postępu osiągniętego przez partię jeśli chodzi o reprezentację kobiet w parlamencie. Liczba wybranych przedstawicieli do parlamentów ponadnarodowych i krajowych może być obliczona dość łatwo. Wskaźnik na szczeblu federalnym i regionalnym - jeśli może być obliczony – można porównać do wskaźnika na poziomie ponadnarodowym lub krajowym.

137. Stopa sukcesu stwarza powiązanie pomiędzy, z jednej strony, wybranymi kobietami i mężczyznami, a z drugiej strony kandydatami i kandydatkami. Wskazuje ona na szansę kandydata w wyborach. Stopa sukcesu wyraża relację pomiędzy odsetkiem wybranych kandydatów a odsetkiem kandydatów. Oblicza się ją w sposób następujący:

$$\text{Stopa sukcesu kobiet} = \frac{\text{Odsetek wybranych kobiet}}{\text{Odsetek kandydatek}} \times 100$$

$$\text{Stopa sukcesu mężczyzn} = \frac{\text{Odsetek wybranych mężczyzn}}{\text{Odsetek kandydatów}} \times 100$$

138. Jeśli proporcja pomiędzy wybranymi reprezentantkami a kandydatkami jest równa (tj. np. 30% wybranych reprezentantek i 30% kandydatek), to stopa sukcesu wynosi 100. Stopa sukcesu większa niż 100 wskazuje, że proporcja wybranych reprezentantów (w porównaniu do kandydatów) jest wyższa od przeciętnej, a stopa niższa niż 100 wskazuje, że jest ona poniżej średniej. Należy wskazać, iż stopa sukcesu jest wartością względną, i dlatego może jedynie dostarczyć orientacyjną informację o rzeczywistych szansach kandydujących.

Paragraf 45

139. Wskaźniki zaprezentowane w paragrafie 44 stanowią kwantytatywną strukturę do sprawozdań parlamentarnych dotyczących uczestnictwa kobiet i mężczyzn w procesie podejmowania decyzji politycznych i publicznych. Jako wskaźniki bazowe ułatwiają one

systematyczne zbieranie danych w przedziale czasowym, co może umożliwić rządowi i parlamentowi obserwację, dyskusję i podjęcie działań na rzecz zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w procesie decyzyjnym. Tego rodzaju dane statystyczne mają również kluczowe znaczenie w informacyjnym wyjaśnianiu i komentowaniu tego problemu i mogą stać się punktem wyjścia do badań jakościowych nad brakiem równowagi w udziale kobiet i mężczyzn w procesie decyzyjnym. Oba rodzaje badań – ilościowe i jakościowe – mogą przyczynić się do wdrożenia opartych na faktach strategii, zmierzających do przewyższenia nierówności pomiędzy kobietami i mężczyznami.

140. Ważnym elementem tego procesu jest przedkładanie sprawozdań ciałom wybieralnym o roli kobiet i mężczyzn w procesie decyzyjnym, o działaniach podejmowanych w celu przewyższenia nierównowagi i osiągniętych postępach. Rozpatrywanie tego rodzaju sprawozdań przez ustawodawców sygnalizuje znaczenie problemu, a regularne debaty parlamentarne na ten temat ukazują skuteczność (lub jej brak) podjętych środków. Ponadto, szerokie upowszechnienie tych sprawozdań zapewnia całemu społeczeństwu regularną, całościową informację o udziale kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych.

141. Sprawozdania takie, niezależnie od ich funkcji ewaluacyjnej i monitorującej, będą sprzyjać inicjowaniu dyskusji społecznej, w tym również w parlamencie, wokół kwestii zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w życiu publicznym i o postępach osiągniętych na tym polu. Zachęci to do oceny podjętych środków i stworzy presję na te partie polityczne, instytucje rządowe i inne ośrodki decyzyjne, w których osiągnięty postęp jest zbyt mały, a jednocześnie będzie zachętą i motywacją dla pozostałych. W wielu państwach członkowskich Rady Europy rządy są prawnie zobowiązane do przedkładania regularnych okresowych sprawozdań, np. parlamentom i organom międzynarodowym, takim jak Unia Europejska lub Komitet CEDAW. Sprawozdania te muszą obejmować informacje o osiągniętym postępie na tym polu oraz ocenę podjętych środków. Regularne sprawozdania wynikające z niniejszej rekomendacji, które będą szeroko upowszechniane, będzie można wykorzystać w innych aspektach i przygotowanie nie będzie przysparzać dodatkowej pracy. Np. zwarte w nich informacje mogłyby stanowić podstawę sprawozdań przedkładanych Komitetowi Ministrów Rady Europy przez Komitet Zarządzający na rzecz Równości Kobiet i Mężczyzn (CDEG).

Paragraf 46

142. Niniejsza propozycja wiąże się ściśle z paragrafem 45 i, oczywiście, w wielu przypadkach będą to te same sprawozdania. Główna różnica polega na tym, że w paragrafie 45 skupiono się na informowaniu parlamentów krajowych o osiągniętym postępie, podczas gdy ten paragraf dotyczy informowania opinii publicznej.

Paragraf 47

143. W uzupełnieniu statystyki zaproponowanych w paragrafie 44, statystyka proponowana w tym paragrafie podaje informację jakościową o kandydatach i wybranych przedstawicielach. Istnieją znaczne różnice pomiędzy wybranymi przedstawicielkami i przedstawicielami jeśli chodzi o ich wiek, zawód i przygotowanie. Tego rodzaju analizy mogą ujawnić różne sposoby rekrutacji aktorów w sceny politycznej oraz wpływ jaki ma ich wiek, zawód czy przygotowanie na ich szanse bycia wybranym. Analizy są również odpowiedzią na inne pytania. Na przykład, czy wybrane przedstawicielki mają inne przygotowanie zawodowe i szkoleniowe niż mężczyźni? Czy

wybrane przedstawicielki są starsze od przedstawicieli (i czy zauważa się różnice w modelu kariery zawodowej)?¹⁹

Paragraf 48

144. Jak wspomniano w paragrafach 39 – 41, wizerunek kobiety w mediach nadal zbyt często jest negatywny, stereotypowy i seksistowski. Podczas gdy świat współczesny ulega przyspieszonej transformacji, wizerunek kobiet w mediach tak naprawdę się nie zmienił.²⁰

145. Jeśli chodzi o sposób prezentowania mężczyzn i kobiet w publicznej telewizji, to badania wykazują mniejszą obecność kobiet. Oznacza to mniejsze możliwości ich poznania i identyfikacji. Mężczyźni częściej występują w roli ekspertów, polityków lub naukowców, podczas gdy kobiety są częściej pokazywane jako ofiary, matki, gospodynie domowe lub jako milczące tło.²¹

Załącznik I

Cele pośrednie

Rząd Wielkiej Brytanii uważa, iż kobiety i mężczyźni powinni piastować funkcje publiczne w jednakowej proporcji. Jego celem jest, aby do kobiet należało 45-50% publicznych stanowisk w większości resortów rządowych do końca 2005 roku. Publikacja pt. „Ciała publiczne 2001” wydana 14 lutego 2002 ukazuje, że na dzień 31 marca 2001 kobiety stanowiły 34% wszystkich osób mianowanych do zarządów publicznych, gremiów, państwowej gałęzi przemysłu, publicznych korporacji i ośrodków decyzyjnych w służbie zdrowia.

W celu poprawy poziomu reprezentacji kobiet rząd publikuje coroczne sprawozdanie zatytułowane „Ciała publiczne: otwarcie nominacji”, które ustanawia cele, do których muszą zmierzać poszczególne resorty i instytucje rządowe w celu zwiększenia proporcji stanowisk obsadzonych przez kobiety oraz plany działania.

Załącznik II

Równowaga płci na stanowiskach publicznych z nominacji

Rząd Wielkiej Brytanii zaangażował się w sprawę osiągnięcia sprawiedliwej reprezentacji kobiet w życiu publicznym. Badanie przeprowadzone przez rząd pt. *Kobiety na stanowiskach publicznych*, wykazało, że głównymi barierami w obejmowaniu przez kobiety stanowisk publicznych były: świadomość istniejących możliwości, atrakcyjność stanowisk oraz brak pewności siebie i czas niezbędny do ich pełnienia. Wydział ds. Kobiet i Równości w Ministerstwie ds. Kobiet prowadził seminaria w całym kraju mające na celu przezwyciężenie niektórych z tych barier. Seminaria te były skierowane do kobiet z odpowiednim doświadczeniem zdobytym na szczeblu lokalnym (w urzędach miejskich, zarządach szkół) i zachęcały je do aplikowania na stanowiska na szczeblu krajowym. Seminaria te miały na celu zainspirowanie kobiet za pomocą konkretnych przypadków i przykładów, dostarczenie praktycznych informacji na temat tego, w jaki sposób ubiegać się o stanowiska i jakie możliwości są dostępne. Zorganizowano również specjalne seminaria dla przedstawicielek mniejszości etnicznych, związków zawodowych i biznesu.

Równoległe z tą pracą Krajowa Komisja Kobiet stworzyła sieć internetową dla kobiet, które uczęszczały na seminaria, co zapewniło dostęp do wsparcia ze strony specjalnych konsultantów, jak również informację odnośnie wolnych stanowisk oraz pomoc praktyczną w sporządzaniu aplikacji.

Wydział ds. Kobiet i Równości prowadzi badania dotyczące podjętych działań w celu ich oceny i promowania jako dobrej praktyki, ażeby doświadczenia kobiet i ich poglądy na ubieganie się o stanowiska mogły być włączone w proces decyzyjny.

Załącznik III

Zmiany konstytucyjne i legislacyjne na rzecz promowania zrównoważonego uczestnictwa

Belgia

Od lutego 2002 r. Konstytucja Belgii ustanawia wprost zasadę równości kobiet i mężczyzn, legitymizując w ten sposób politykę działań afirmatywnych. Artykuł 10 Konstytucji obecnie stanowi, że „gwarantuje się równość pomiędzy kobietą a mężczyzną”, podczas gdy artykuł 11 bis głosi, że „ustawa, dekret lub przepis wspomniane w artykule 134 gwarantują kobietom i mężczyznom równe korzystanie z praw i wolności, i wyraźnie promują ich równy dostęp do urzędów publicznych z wyboru i nominacji”. Dodatkowe postanowienie również stwierdza, iż jednolite pod względem reprezentacji płci rządy są nien konstytucjonalne na wszystkich szczeblach decyzyjnych.

Nowelizacja Konstytucji doprowadziła do uchwalenia kilkunastu aktów prawnych, które potwierdziły obowiązywanie postanowienia Ustawy z 24 maja 1994 r., zmierzającego do osiągnięcia równowagi kobiet i mężczyzn na listach kandydatów podczas wyborów. Zgodnie z tą ustawą, liczba kandydatów tej samej płci nie może być większa niż dwie trzecie ogólnej liczby miejsc do obsadzenia.

Nowe ustawy (uchwalone kolejno 17 czerwca i 18 lipca 2002 r.) ustanawiają parytet płci na listach kandydatów w wyborach szczebla europejskiego, federalnego i regionalnego, przy czym na dwóch pierwszych miejscach listy muszą się znaleźć kandydaci obu płci. Umieszczanie naprzemiennie kandydatek i kandydatów jest ważne w wyborach, w których obowiązuje ordynacja proporcjonalna, w której miejsce zajmowane na liście odgrywa ważną rolę w wyborze kandydata.

Francja

Ustawa Konstytucyjna z 8 lipca 1999 r. ustanawia zasadę równego dostępu kobiet i mężczyzn do urzędów z wyboru oraz funkcji wybieralnych. Artykuł 3 Konstytucji odsyła do ustawy promowanie równego dostępu, podczas gdy Artykuł 4 przewiduje, że partie polityczne „muszą przyczyniać się do wdrożenia tej zasady”.

Reforma została dokonana na mocy ustawy z 6 czerwca 2000 r. zgodnie z którą, podczas wyborów przeprowadzanych z wykorzystaniem list wyborczych, różnica pomiędzy liczbą kandydatów i kandydatek na każdej liście nie może być większa niż jeden. W wyborach jednomandatowych (czyli do Parlamentu Europejskiego i na 70% miejsc w Senacie) nazwiska kobiet i mężczyzn muszą być umieszczane na listach naprzemiennie, a w wyborach przeprowadzanych w dwóch turach (municipalnych i regionalnych, jak też do Zgromadzenia Korsyki), każda grupa sześciu kandydatów w celu

umieszczenia na liście musi składać się z równej liczby kobiet i mężczyzn. W wyborach parlamentarnych (które są jednomandatowymi wyborami większościowymi organizowanymi w dwóch turach) będą nakładane sankcje finansowe na te partie, które nie przedstawią 50% kandydatek. Jeśli różnica pomiędzy liczbą kandydatów każdej płci wysuniętych przez partię przekroczy 2%, partia ta zostanie ukarana. Finansowanie ze środków publicznych przyznawane w zależności od ilości głosów otrzymanych w pierwszej turze wyborów parlamentarnych (około 11 centymów za głos) zostanie zmniejszone o odsetek równy połowie różnicy pomiędzy liczbą kandydatek i kandydatów wyrażonej w odsetku od ogólnej liczby osób kandydujących.

Wybory municypalne z 11 marca 2001 r., będące pierwszym sprawdzianem ustawy, wykazały, że jest to efektywny środek wprowadzania równości. Ponad 38 000 kobiet zdobyło miejsca w radach municypalnych miast o ponad 3500 mieszkańców (jedynie ich dotyczyła ustawa), stanowiąc 47,5% wybranych przedstawicieli. Był to duży skok na przód, niemal podwojenie analogicznego wskaźnika z 1995 (27,5%).

Z drugiej strony wybory parlamentarne z czerwca 2002 r. nie przyniosły podobnych rezultatów. Tylko 71 kobiet (12,3%) weszło do 577 osobowego parlamentu. Był to niewielki wzrost w porównaniu z 10,9% w 1997 r. Kobiety stanowiły 38% osób kandydujących (22% w 1997 r.) i tylko jedną czwartą z nich wybrano.

Włochy

Dwie ustawy wyborcze zostały uchwalone w 1993 r. Artykuł 5, par.2 oraz art.7 par.1 Aktu nr.81 z 25 marca 1993 r. stanowią, że na liście kandydatów nie może być więcej niż dwie trzecie osób jednej płci. Akt nr 27 z 4 sierpnia 1993 r. formułuje nowe zasady wyborów do Izby Deputowanych. Przewiduje on, że w wyborach do Izby Deputowanych będzie stosowany system mieszany: 75% kandydatów będzie wybieranych z tytułu otrzymania przez nich największej ilości głosów, a 25% miejsc będzie obsadzanych z listy. Odnośnie tej ostatniej kategorii artykuł 4 par.4 stanowi, że kandydaci i kandydatki muszą być umieszczani na liście naprzemiennie, co w praktyce oznacza, że na listach będzie 50% przedstawicieli każdej płci. Jednakże te dwie ustawy zostały unieważnione przez Włoski Trybunał Konstytucyjny z powołaniem się na to, że podstawowe prawo człowieka wysunięcia swojej kandydatury w wyborach nie może być przedmiotem rozpatrywania ze względu na płeć.

„Była republika Jugosławii – Macedonia”

W maju 2002 r. została uchwalona ustawa o wyborach do parlamentu, której artykuł 37 stanowi, że na każdej liście kandydatów musi się znajdować co najmniej 30% przedstawicieli obu płci. W wyborach, które odbyły się w wrześniu 2002 r. wybranych zostało 17,5 kobiet w porównaniu z 7,5 % w roku 1998.

Wielka Brytania

W lutym 2002 r. rząd brytyjski wprowadził legislację dopuszczającą, aby partie polityczne podejmowały pozytywne działania na rzecz zredukowania nierówności w liczbie mężczyzn i kobiet wybranych podczas wyborów regionalnych, krajowych i europejskich. Ustawa jest permissywna i umożliwia partiom politycznym podejmowanie, o ile zechcą, specyficznych środków.

Ustawa zawiera klauzulę ważności, która spowoduje wygaśnięcie jej postanowień w końcu roku 2015 r. Umożliwi to przeprowadzenie co najmniej trzykrotnych wyborów w

ciałach decyzyjnych, których ona dotyczy (Izby Gmin, Narodowego Zgromadzenia Walii, Zgromadzenia Irlandii Północnej, Parlamentu Europejskiego i rządów lokalnych) . Klauzula dopuszcza również rozszerzenie postanowień ustawy za pośrednictwem prawa wtórnego, jeśli zajdzie potrzeba uczynienia tego w 2015 r.

Załącznik IV

Zrównoważona reprezentacja płci w publicznych ciałach kolegialnych

Dania

W Danii ustawa o komitetach została uchwalona w 1985 roku, a ustawa o zarządach - w 1990. W obu przypadkach stwierdzono, iż powinien być osiągnięty skład zrównoważony pod względem płci. Władze, organizacje oraz zainteresowane instytucje zostały zobowiązane do przedstawienia jednakowej liczby kobiet i mężczyzn do powołania na członków komitetu. Odpowiedzialny za to minister dokonywał następnie właściwego mianowania. Nowa duńska Ustawa o Równości Płci, uchwalona w roku 2000, stanowi, iż wszystkie komitety i zarządy publiczne mianowane przez ministrów, które mają za zadanie opracowywanie legislacji bądź jakichkolwiek zarządzeń lub polityk muszą składać się z jednakowej liczby kobiet i mężczyzn. Wszystkie ciała publiczne lub organizacje, które powołują kandydatów do komitetów lub zarządów, muszą powołać zarówno kobietę jak i mężczyznę. W przypadkach, gdy trzeba mianować więcej niż jedną osobę, powołać należy jednakową liczbę kobiet i mężczyzn.

Finlandia

Paragraf 4. fińskiej ustawy o równości kobiet i mężczyzn (8.8.1986/609) stanowi, iż: „Władze powinny celowo i systematycznie promować równość pomiędzy kobietami i mężczyznami, zwłaszcza poprzez zmianę okoliczności, które powstrzymują osiągnięcie równości. Minimalny udział procentowy kobiet i mężczyzn w gremiach rządowych i doradczych oraz innych ciałach zbiorowych, jak również w ciałach municypalnych, z wyjątkiem rad miejskich, powinien stanowić 40%, chyba iż istnieją szczególne przyczyny, które stanowią inaczej.

Jeżeli agencja, instytucja lub też firma zarządzana przez miasto lub taka, w której państwo jest właścicielem większości udziałów posiada radę administracyjną, zarząd lub inne ciała wykonawcze bądź administracyjne składające się z wybieranych lub powoływanych przedstawicieli, organ ten powinien składać się z porównywalnej liczby kobiet i mężczyzn, chyba iż istnieją szczególne przyczyny, które stanowią inaczej.”

Norwegia

Punkt 21 norweskiej ustawy o równości płci stanowi, iż „każda płć powinna być reprezentowana przez co najmniej 40% członków, gdy ciało publiczne powołuje bądź wybiera komitety, zarządy, rady, itd. składające się z czterech lub więcej członków.

Obie płcie powinny być reprezentowane w komitetach, itd. składających się z 2-3 członków. Postanowienia te odnoszą się również do zastępców członków”.

„Odstępstwa od ustępu pierwszego mogą mieć miejsce w przypadku, gdy szczególne okoliczności sprawiają, iż żądanie spełnienia tych wymagań byłoby w oczywisty sposób nieracjonalne”.

„Komitety, itd., które zgodnie ze statutem składają się jedynie z członków organów wybieranych bezpośrednio, nie muszą spełniać wymogów tego ustępu”.

„Komitety, itd. wybierane przez demokratycznie wybrane władze lokalne, miejskie lub władze hrabstwa muszą stosować się do postanowień ustawy o władzach lokalnych i władzach hrabstw”.

Załącznik V

Komisje lub przedstawicielstwa parlamentarne do spraw praw kobiet i równych szans

Francja

Parlamentarne przedstawicielstwa ds. praw i równości zawodowej kobiet zostały utworzone we Francji. Przedstawicielstwo Zgromadzenia Narodowego zostało ustanowione aktem prawnym z 12 czerwca 1999, natomiast Senatu aktem - z 15 czerwca 1999. Przedstawicielstwo Zgromadzenia Narodowego składa się z 19 mężczyzn i 15 kobiet. Jego członkowie są powoływani w sposób, zapewniający proporcjonalną reprezentację klubów parlamentarnych oraz zrównoważoną reprezentację mężczyzn i kobiet oraz stałych komisji. Rządowe i parlamentarne projekty ustaw mogą być do niego odsyłane przez Biuro Zgromadzenia, stałą specjalną komisję, w związku z czym opracowuje ono sprawozdanie zawierające rekomendacje. Jednym z jego pierwszych zadań było zaopiniowanie projektu aktu prawnego o równym dostępie kobiet i mężczyzn do urzędów i funkcji z wyboru.

Wielka Brytania

Szczebel regionalny

W Zgromadzeniu Walii działa Komisja ds. Równości Szans, który promuje zasadę równości szans kobiet i mężczyzn, przeprowadzając również roczny przegląd pod kątem reprezentacji obu płci wśród własnych członków.

W Parlamencie Szkocji funkcjonuje Komisja Równych Szans. Do jej kompetencji należy rozpatrywanie i sporządzanie sprawozdań w sprawach dotyczących równych możliwości oraz przestrzeganie równych możliwości w Parlamencie Szkocji.

Szczebel lokalny

Rządy lokalne w Anglii aktualnie pracują nad uchwaleniem „Standardu Równości”, który stanowić będzie ramę umożliwiającą rządowi lokalnemu spełnianie swych prawnych zobowiązań wynikających z legislacji anty-dyskryminacyjnej – zakazu dyskryminacji w dostarczaniu usług i w zatrudnieniu (Bristol, luty 2002; zobacz: *Standard Równości, Organizacja Pracodawców -rządowi lokalnemu. Kopie dostępne pod adresem e-mail: dialog@lg-employers.gov.uk*).

Stowarzyszenie Rządów Lokalnych (LGA) opracowało Strategię Równości Płci (szczegóły zobacz: www.lga.gov.uk). Dokument ten formułuje politykę Stowarzyszenia w zakresie równości płci, której celem będzie umożliwienie bardziej zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w życiu społecznym, kulturalnym, politycznym, i gospodarczym. Rada Miejska Bristolu posiada Komisję Wykonawczą ds. Zrównoważonego Rozwoju i Sprawiedliwości Społecznej, która odpowiada ona za opracowanie polityki Rady w sprawach

kobiet i równości. Przy Komisji działa powołane przez nią Forum Kobiet będące stałą grupą konsultacyjną.

Załącznik VI

Bank Utalentowanych Kobiet

Bank Utalentowanych Kobiet (Kvinnebasen) został utworzony w roku 1999, prowadzi go Norweskie Centrum na rzecz Równości Płci (Likestilligssenteret). Celem tego przedsięwzięcia jest większa widoczność kompetencyjności kobiet. Dwa priorytety Kvinnebasen to:

- rekrutacja kobiet na stanowiska kierownicze
- rekrutacja kobiet na stanowiska w zarządach

Baza danych może być także wykorzystywana przez media w celu uzyskania wypowiedzi, wywiadów, itd., jak też przez organizacje, instytucje poszukujące wykładowców lub mówców. Kvinnebasen zmierza do zwiększenia liczby kobiet na najwyższych stanowiskach zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym. Jest on częścią większej bazy danych, zawierającą również dane na temat kobiet naukowców (www.styrekandidater.snd.no) oraz kandydatek do zarządów (www.forskerbasen.no)

Obecnie w bazie danych swoje CV zarejestrowało 3350 kobiet, z których 76% posiada doświadczenie w kierowaniu, a 57% zasiadało w zarządach. Na ogół kobiety zarejestrowane w Kvinnebasen mają wyższe wykształcenie i doświadczenie w pracy w różnych dziedzinach. Są one bardzo zróżnicowane pod względem wieku, rodzaju doświadczenia i wykształcenia .

Kvinnebasen jest otwartą bazą danych, co oznacza, że nie istnieją żadne ograniczenia uzyskaniu do niej dostępu i przeglądaniu listy kandydatek. Osoby prowadzące rekrutację mogą np. wyszukiwać według kompetencji, rodzaju wykształcenia, miasta, nazwiska i innych informacji. Wszystkie zarejestrowane kandydatki otrzymują miesięczny biuletyn. W witrynie zamieszczane są również artykuły dotyczące spraw kobiet, rubryki: „sylwetka miesiąca”, „firma miesiąca”, itd. Baza danych jest umieszczona pod adresem internetowym www.kvinnebasen.no

Załącznik VII

Partie polityczne a promocja zrównoważonego uczestnictwa

Wielka Brytania

Akt prawny pod nazwą „The Sex Discrimination Election of Candidates Act 2002”, który obecnie jest obowiązującą ustawą, zezwala partiom politycznym w Wielkiej Brytanii na wykorzystywanie krótkich list wyborczych, na których umieszczone są same kobiety podczas wszystkich wyborów publicznych (na szczeblu europejskim, krajowym, lokalnym, w Szkocji, Walii i w Stowarzyszeniu Rządów Lokalnych).

Partia Liberalno-Demokratyczna podczas wyborów do Parlamentu Europejskiego w 1999 r. stosowała naprzemienne umieszczanie kobiet i mężczyzn na listach wyborczych (zipping), a podczas wyborów do rządów lokalnych na każde stanowisko proponowała

mężczyznę i kobietę (twinning). Partia Pracy podczas wyborów powszechnych w 1997 r. stosowała listy wyborcze zawierające jedynie nazwiska kobiet, (co zostało zakwestionowane i uznane za nielegalne w „The Sex Discrimination Election of Candidates Act” – stąd zmiany legislacyjne w 2002 roku) oraz system twinningu w wyborach do Stowarzyszenia Rządów Lokalnych, Zgromadzenia Walii i do Parlamentu Szkocji.

Użyteczne linki

<http://www.coe.int/equality/>

Council of Europe’s Equality Division (Wydział Równości Rady Europy)

<http://assembly.coe.int>

Council of Europe’s Parliamentary Assembly (Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy)

<http://www.coe.fr/cplre/indexe.htm>

Council of Europe’s Congress of Local and Regional Authorities of Europe (Kongres Europejskich Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy)

http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/index_en.htm

Gender Equality – European Union (Równość Płci – Unia Europejska)

<http://www.db-decision.de>

European Database: Women in Decision-making (Europejska Baza Danych: Kobiety w Podejmowaniu Decyzji)

<http://www.ccre.org/site.html>

European Network of Women Elected Representatives of Local and Regional Authorities (Europejska Sieć Przedstawicielek we Władzach Lokalnych i Regionalnych)

<http://www.womenlobby.org/index2.htm>

European Women’s Lobby (Europejskie Lobby Kobiet)

http://www.europarl.eu.int/committees/femm_home.htm

European Parliament Committee on Women’s rights and Equal Opportunities (Komitet ds. Praw Kobiet i Równych Możliwości Parlamentu Europejskiego)

<http://www.ipu.org/>

Inter-Parliamentary Union (Unia Międzyparlamentarna)

<http://www.un.org/womenwatch/daw>

UN Division for the Advancement of Women (Wydział ONZ ds. Awansu Kobiet)

Przypisy końcowe

¹ Zob. np. „Women in Politics 1945-2000. Series “ Reports and Documents” No 37, Interparliamentary Union , Geneva 2000,the United Nations World’s Women Trends and Statistics and “ Women in politics in Council of Europe member states”.

² Belgia ,Luksemburg, Hiszpania , Wielka Brytania oraz Irlandia Północna dokonały zastrzeżeń do Artykułu 7 w kwestii dziedziczenia korony , natomiast Niemcy i Szwajcaria - w odniesieniu krajowej legislacji wojskowej zakazującej kobietom pełnienia funkcji w okresie konfliktu zbrojnego.

³ Kongres Europejskich Władz Lokalnych i Regionalnych (CLRAE) uchwalił rekomendację dotyczącą tej sprawy w czerwcu 2002 r.: Rekomendacja 111 (2002)3 w sprawie indywidualnych praw wyborczych kobiet: wymóg demokracji. Zob.dokument CG(9) 7 zaprezentowany przez sprawozdawcę Diane Bunyan.

⁴ Należy dokonać przeglądu prawa w takich dziedzinach jak : system wyborczy, zatrudnienie, służba cywilna, uprawnienia związane z zatrudnieniem (urlopy macierzyńskie itd.), wybieralni przedstawiciele, równouprawnienie płci (w tym działania pozytywne). Należy dokonać przeglądu następujących działań

praktycznych: metod pracy partii politycznych, metod ogłoszeń o wolnych miejscach pracy, procedur nominacji i awansowania.

⁶ Going for gender balance, Council of Europe Publishing 2002, ISBN 92-871-4901-1

⁷ *Women in politics in Council of Europe member states*, EG (2002)6.

⁸ Ta rezolucja dotyczy sprawozdania Komisji Europejskiej w sprawie implementacji Rekomendacji Rady nr 96/694 z 2 grudnia 1996 r.

⁹ IDEA i Karta 88, *Handbook on Democracy Assessment*, Stockholm:IDEA,2002.

¹⁰ Rada Konstytucyjna w dniu 18 listopada 1982 r. unieważniła artykuł ustawy municypalnej z 1982 r. , który wprowadził 25 procentowy próg kwotowy dla reprezentacji każdej płci (najwyżej 75% reprezentantów każdej płci) na listach kandydatów w wyborach municypalnych. Decyzję uzasadniono koniecznością równości obywateli wobec prawa, zagwarantowaną Artykułem 3 Konstytucji z 1958 r. i Artykułem 6 Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela z 1789 r.

W Belgii ustawa promująca zrównoważoną reprezentację kobiet i mężczyzn na listach kandydatów została uchwalona w 1994 r.

¹¹ Dalsze informacje –zob. sprawozdanie opublikowane przez Parlament Europejski w 1997 r. :Zróżnicowany wpływ systemów wyborczych na polityczną reprezentację kobiet. Women Rights Series.

¹² EG-S-PA(2000)7.

¹³ Handels –og Kontorfunktionaernes Forbund i Danmark v Dansk Arbejdsgiverforening (znane pod nazwą **Danfoss**) C-109/88[1989]ECR 3199.

Związek zawodowy wystąpił z roszczeniem w imieniu robotnic, które zarabiały średnio o 7% mniej od porównywalnej grupy robotników. Chociaż obie grupy miały identyczną płacę podstawową, pracodawca uzupełniał ją zgodnie z szeregiem kryteriów, które związek zawodowy uznał za powodowanie pośredniej dyskryminacji robotnic. Jak ustalił Europejski Trybunał Sprawiedliwości, tam gdzie istnieje nieprzejrzysta struktura płac a dane statystyczne świadczą o różnicy w opłacaniu robotników i robotnic , to pracodawcy muszą dowieść, że ta różnica a jest czynnikami nie związanymi z płcią.

W Danii ogólnokrajowy układ zbiorowy dla członków personelu ustanawia bazową stopę płacową dla poszczególnych kategorii pracowników, lecz dopuszcza indywidualne elastyczne podwyżki z uwzględnieniem przygotowania zawodowego i wysługi lat. Elastyczność w określeniu wysokości płac uwzględnia jakość i ilość pracy, pilność i inicjatywność pracowników. Jednakże pracownicy nie mają żadnej wiedzy na temat tego, jak te kryteria zostały zastosowane wobec nich, dlatego nie mogą sprawdzić jak została wyliczona ich płaca. Zatrudnieni mężczyźni zarabiali przeciętnie o 7% więcej niż ich koleżanki.

Europejski Trybunał Sprawiedliwości określił ten system płacy jako nacechowany „totalnym brakiem przejrzystości”. Uznał on, iż dla celów określonych w **Artykule 141**, jeżeli przyjęty przez pracodawcę system wynagradzania jest niejasny w stosowaniu, i jeśli pracownica odkryje, iż średnia płaca pracownic jest mniejsza niż ich kolegów, to na pracodawcy spoczywa ciężar dowodu, że praktyka wynagradzania nie jest dyskryminująca.

Europejski Trybunał Sprawiedliwości uznał, iż jeśli kryterium „jakości pracy” prowadzi do systematycznej niesprawiedliwości wobec zatrudnionych kobiet, jedyną tego przyczyną jest j jego stosowanie przez pracodawcę w sposób dyskryminacyjny. Europejski Trybunał Sprawiedliwości uznał za „niewyobrażalne”, iż praca wykonywana przez zatrudnione kobiety byłaby generalnie niższej jakości niż mężczyzn. Tak więc pracodawca nie może wyjaśnić zastosowania kryterium jakości, gdzie oznacza ono systematyczne niesprawiedliwe traktowanie kobiet.

Enderby v.Frenchay Health Authority C–127-92,27 października1993 ECR I -553

Europejski Trybunał Sprawiedliwości orzekł, iż „, jeżeli ważne dane statystyczne ujawniają pokaźną różnicę w wynagradzaniu dwóch prac jednakowej jakości, z których jedna jest wykonywana niemal wyłącznie przez kobiety, a druga w przeważającej mierze przez mężczyzn” istnieje domniemanie oczywistej dyskryminacji”. W przypadku ujawnienia „, oczywistej dyskryminacji, jest obowiązkiem pracodawcy wyjaśnić ,iż ta różnica nie ma związku z płcią. Odmienne przebieg negocjowania układów zbiorowych nie może usprawiedliwiać różnych płac w segregowanym zatrudnieniu.

Orzekana sprawa dotyczyła dwóch oddzielnych układów zbiorowych logopedów i psychologów klinicznych, w których prace o jednakowej wartości były różnie wynagradzane. Jak utrzymywał pracodawca, fakt że kobiety stanowiły większość w niżej opłacanej pracach nie był związany z dyskryminacją , ponieważ nie istniały bariery lub warunki stawiane przed nimi w pozostałych zawodach medycznych, a różnice w płacach wynikały z układów zbiorowych podpisanych pomiędzy tym samym pracodawcą i tym samymi związkami zawodowymi. Trybunał odrzucił jednak argument, iż należy udowodnić istnienie bariery lub warunku w celu ustalenia dyskryminacji: wystarczy jasno wykazać, że istnienie osobnych układów zbiorowych uniemożliwiłoby likwidację dyskryminacji pośredniej, i w ten sposób powielając w nieskończoność sytuacje nierówności. Tym niemniej Trybunał powstrzymał się od rozszerzenia tej zasady , w wyniku czego wszystkie usprawiedliwienia

powołujące się na „siły rynku” były nie uwzględniane w sprawach o dyskryminację pośrednią, ograniczając ją do układów zbiorowych. S.A.Rivara, „Discriminazione, giustificazione ed effectiveness nella recent giurisprudenza della Corte fdi giustizia delle Comunità europee”, (1995) *Lavoro e diritto* 79, at 98-96; H. Fenwick, T.K. Hervey, „Sex Equality in the Single Market: New Directions for European Court of Justice”, (1995) 32 *CML Rev.* 443, at 461-469.

¹⁴ Zob. wnioski z Seminarium Rady Europy na temat uczestnictwa kobiet w zapobieganiu i rozwiązywaniu konfliktów, Strasbourg, 20-21 Września 2001 (EG/Sem/Peace(2001)7)

¹⁶ Zob. przykłady przytoczone w publikacji „Going for Gender Balance”.

¹⁷ Rekomendacja 1555 (2002) w sprawie wizerunku kobiety w mediach i dokument 9394, sprawozdawca Lopez Gonzalez

¹⁸ Obserwatorium takie, przedkładające sprawozdania Premierowi, zostało powołane na mocy Dekretu z 18 października 1995 r. W jego składzie znalazło się 18 wybitnych osobistości (mężczyzn i kobiet), wybranych ze względu na posiadana specjalistyczna wiedzę. Przewodniczy mu premier, a jego prace są koordynowane przez Generalnego Sprawozdawcę, którym jest kobieta. Zadania obserwatorium są następujące:

- zbieranie danych, zlecanie analiz, studiów i badań dotyczących sytuacji kobiety w kraju i na świecie;
- inicjować programy działania na rzecz upowszechnienia wiedzy;
- doradzanie władzom państwowym, decydentom w sferze politycznej, gospodarczej i społecznej w podejmowaniu decyzji;
- udzielanie rekomendacji i propozycji odnośnie reformowania legislacji i;
- co dwa lata przedkładać sprawozdania premierowi. Są one prezentowane w Parlamencie i publikowane.

Należy odnotować, że obserwatoria parytetu lub instytucje mediacyjne o tym charakterze są bezsilne jeśli nie są wyposażone w niezbędne środki finansowe.

Website: <http://www.observatoire-parite.gov.fr>

¹⁹ We Francji, wszystkie osoby kandydujące do urzędów z wyboru muszą wypełnić oświadczenie zawierające następujące dane: nazwisko, imię, płeć, zawód, wiek (poziom wykształcenia nie jest formalnie wymagany). Dane statystyczne dotyczące kandydatów i wybranych osób są następnie opracowywane dla każdego departamentu przez komisje wyborczą w każdej prefekturze. Następnie są one przekazywane do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, gdzie są one agregowane w celu ich oficjalnej publikacji.

²⁰ Zobacz Rekomendacja 1555(2002) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy w sprawie wizerunku kobiet w mediach.

²¹ W latach 1997-1998 w Norwegii, Szwecji, Finlandii i Danii i Holandii przeprowadzono badanie we współpracy z Gender Portrayal Network (Holandia), mające na celu poznanie sposobu przedstawiania kobiet i mężczyzn w telewizji. (Who speaks 1997/1998). Za kryterium przyjęto czas zabierania głosu. Ogółem przeanalizowano 350 godzin programu telewizyjnego i wystąpienia 10 000 osób. Studium ujawnia strukturalną nierówność w zakresie ilości czasu pojawiania się na ekranach telewizorów kobiet i mężczyzn oraz udostępnianego im czasu do zabierania głosu. Średnia wyniosła 66% mężczyzn i 33% kobiet. Różnice pomiędzy poszczególnymi krajami uczestniczącymi w badaniu były marginalne. Analogiczne badania w Belgii i Niemczech wykazały podobne wyniki.

W Norwegii badanie to prowadzono w ciągu dziesięciu lat. Po początkowej niewielkiej poprawie średnia jest obecnie taka sama jak dziesięć lat wstecz. Taka sama negatywną tendencję można zaobserwować w Holandii. Występują jednak duże różnice w zależności od rodzajów programów: największa równowaga ma miejsce w programach przeznaczonych dla dzieci i młodzieży oraz w programach religijnych, chociaż udział kobiet przekracza w nich 50%. Natomiast największa nierówność występuje w programach sportowych: w Holandii wśród osób ukazujących się na ekranie 97% stanowią mężczyźni.

Jak można wnioskować z powyższych badań, kobiety są dosłownie mniej widoczne w sieciach telewizji publicznej. Oznacza to mniej szans na rozpoznawalność i identyfikowanie. Uogólniając można stwierdzić, iż kobietom udostępnia się mniej miejsca i że są one traktowane jako mniej ważne. Badanie jakościowe ujawnia, iż kobiety strukturalnie przypisuje się niższy status niż mężczyznom i traktuje się je z mniejszym szacunkiem.

Źródło: Przemówienie Bernardette van Dijck, Dyrektora Departamentu Równości Płci, Holandia, podczas warsztatów poświęconych „dobrym” i „złym” praktykom związanym z przedstawianiem kobiet w mediach (Strasbourg, wrzesień 1998).